

**Univerzita Palackého v Olomouci
Právnická fakulta**

Jan Neumann

Evropský zatýkací rozkaz

Diplomová práce

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Evropský zatýkací rozkaz vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 27. 03. 2019

Jan Neumann

Obsah

Seznam použitých zkratk	4
Úvod	5
1 Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech a trestní právo Evropské unie	7
1.1 Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech a její formy	7
1.2 Trestní právo Evropské unie	8
1.3 Europeizace trestního práva	12
2 Extradice	16
2.1 Pojem	16
2.2 Prameny a právní úprava	17
2.3 Pojetí extradičního práva (materiální extradiční právo a formální extradiční právo)	18
3 Rámcové rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu	23
3.1 Přijetí rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu	23
3.2 Přínosy evropského zatýkacího rozkazu ve vztahu k extradici	24
3.3 Zásady, na kterých EZR stojí	26
4 Proces fungování evropského zatýkacího rozkazu	29
4.1 Vydávání evropského zatýkacího rozkazu	29
4.2 Důvody, pro které je možné odmítnout výkon evropského zatýkacího rozkazu	33
4.3 Implementace do českého právního řádu	36
4.4 Evropský zatýkací rozkaz a řízení proti uprchlému	37
5 Vztah evropského zatýkacího rozkazu a řízení před Mezinárodním trestním soudem	40
.....	40
6 Výzvy a kontroverze evropského zatýkacího rozkazu	43
Závěr	47
Zdroje	49

Seznam použitých zkratk

ICC – Mezinárodní trestní soud

EZR – Evropský zatýkací rozkaz

Rámcové rozhodnutí / Rozhodnutí o EZR – Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (2002/584/SVV)

SIS – Schengenský informační systém

EU – Evropská unie

SFEU – Smlouva o Evropské unii a Smlouva o fungování Evropské unie

SDEU – Soudní dvůr Evropské unie

Rada – Rada Evropské unie

Úvod

Evropský zatýkací rozkaz (dále též „EZR“) je soudní rozhodnutí, které vydal některý členský stát proto, aby jiný členský stát zatkl a předal vyžádanou osobu za účelem trestního stíhání nebo výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím osobní svobody.¹ Jeho výkon je postaven na zásadě vzájemného uznávání.²

Institut evropského zatýkacího rozkazu jsem si vybral jako téma své diplomové práce proto, že spojuje dvě významná a zajímavá právní odvětví, a to právo trestní a právo evropské. Evropský zatýkací rozkaz vystihuje kvalitu justiční spolupráce v trestních věcech v rámci Evropské unie a vysokou míru důvěry v právní řády členských států.

Cílem práce je přiblížit institut evropského zatýkacího rozkazu a poukázat na jeho přínosy a problémy s ním spojené. Vycházím z hypotézy, že evropský zatýkací rozkaz přispěl ke zjednodušení předávání stíhaných a odsouzených osob a je i přes některé své nedostatky účinným nástrojem spolupráce mezi členskými státy Evropské unie.

Metodologicky je práce založena na komparaci a analýze. Komparativní, tedy srovnávací metodu používám především ke srovnání evropského zatýkacího rozkazu s klasickým institutem extradice, ale i v kapitolách věnovaných vztahu EZR a řízení proti uprchlému a vztahu EZR k řízení před Mezinárodním trestním soudem. Analytickou metodu používám především k rozboru podstaty a fungování EZR.

Téma evropského zatýkacího rozkazu je dobře zpracováno v řadě již existujících publikací. Čerpám především z publikace *Trestní právo Evropské unie* od profesora Jiřího Jelínka a kolektivu a publikace *Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech* od doktorky Světlany Kloučkové a profesora Jaroslava Fenyka. Evropský zatýkací rozkaz se však neustále vyvíjí, stejně jako se vyvíjí právo Evropské unie. Tento proces výrazně ovlivňuje například Soudní dvůr Evropské unie, a proto je nutné se zabývat také jeho rozhodnutími a jejich vlivem na tento institut. Dále čerpám z mnoha českých i zahraničních publikací, komentářů a soudních rozhodnutí. V neposlední řadě pracuji přímo s příslušnými unijními a českými právními předpisy, a to především s Rámcovým rozhodnutím o evropském zatýkacím rozkazu.

Tato diplomová práce je rozdělena na úvod, šest kapitol a závěr. Kapitola první, nazvaná „Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech a trestní právo Evropské unie“, se dělí na tři části. Účelem první části, věnované mezinárodní justiční spolupráci, je vysvětlit

¹ Čl. 1 odst. 1 Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (2002/584/SVV).

² Tamtéž, článek 1 odst. 2.

důvody vzniku této formy spolupráce a její základní formy. Druhá část zkoumá trestní právo Evropské unie a třetí přibližuje proces europeizace trestního práva.

Druhá kapitola je věnována institutu extradice. Ke zhodnocení, zda EZR přináší zjednodušení předávání obviněných a odsouzených osob, je nutné vymezit extradici jako klasický institut vydávání, a s nímž bude EZR srovnáván. Ve svých třech částech přibližuje tato kapitola pojem extradice, její prameny a právní úpravu a v neposlední řadě i její materiální a formální prvky.

Jádrem práce jsou kapitoly třetí a čtvrtá. Třetí kapitola představuje „Rámcové rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu“ a dělí se na tři části. První část popisuje historii přijetí Rámcového rozhodnutí a vysvětluje pojem EZR. Druhá část analyzuje přínosy evropského zatýkacího rozkazu ve vztahu k extradici a třetí zásady, na kterých EZR stojí.

Čtvrtá kapitola je věnována procesu fungování evropského zatýkacího rozkazu a dělí se na čtyři části. Podrobně popisuje podmínky a proces vydání EZR, důvody, pro které je možné výkon EZR odmítnout, implementaci EZR do českého právního řádu a vztah EZR k řízení proti uprchlému.

Pátá kapitola, nazvaná „Vztah evropského zatýkacího rozkazu a řízení před Mezinárodním trestním soudem“, se zabývá využitím EZR v řízeních před tímto soudem.

Poslední kapitola se zaměřuje na aktuální výzvy, s nimiž se EZR musí vyrovnat a kontroverze, které se ho týkají. Pozornost je věnována možnému nadužívání tohoto institutu, požadavku dodržování lidských práv i potenciálním dopadům vystoupení Spojeného království z Evropské unie na EZR.

1 Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech a trestní právo Evropské unie

Abychom mohli hovořit o evropském zatýkacím rozkazu, je nutné alespoň v základních rysech nastínit, co vlastně mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech znamená a jaké jsou její formy, a také objasnit pojmy trestní právo Evropské unie a europeizace. Bez vysvětlení těchto institutů nebude možné institut evropského zatýkacího rozkazu pochopit.

1.1 Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech a její formy

Hlavním důvodem, proč mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech existuje, je určitý rozpor mezi vůlí státu, kterou vyjadřuje v trestních normách, a jeho reálnou schopností prosadit následky naplnění skutkové podstaty trestného činu fyzickou osobou. Mezinárodní normy, z nichž nejdůležitější jsou moderní multilaterální smlouvy, upravují mezistátní justiční spolupráci. Institut justiční spolupráce upravuje justiční pomoc mezi justičními orgány různých států a představuje důležitý nástroj vzájemného pochopení. Tato spolupráce, týkající se trestních věcí, mimo jiné vyjadřuje vzájemné vztahy komunikace ohledně spolupráce mezi tuzemskými státními orgány a orgány jiného státu v oblasti trestního práva, která se uskutečňuje na základě podnětu (například žádost či dožádání). Lze konstatovat, že jeden ze států je stát dožadující a druhý dožádaný.³

Styk mezi státy je zajišťován pomocí státních orgánů státu, které za něj vystupují, a může mít následující základní podoby. První z nich je diplomatický styk, který je uskutečňován prostřednictvím diplomatického zastoupení dožadujícího státu na ministerstvu zahraničních věcí dožádaného státu nebo aktem ministerstva zahraničních věcí dožadujícího státu na diplomatickém zastoupení dožádaného státu, akreditovaném ve státě dožadujícím. Druhou podobou styku mezi státy je styk konzulární, kdy je spolupráce mezi justičními orgány zprostředkována konzulem dožadujícího státu. Meziministerský styk je, jak název napovídá, spoluprací zprostředkovanou ministerstvy spravedlnosti obou států. Konečně přímý styk probíhá bezprostředně mezi justičními orgány obou států.⁴

V dnešní době je v České republice prováděna justiční spolupráce cestou Ministerstva spravedlnosti (extradice), přímého styku mezi justičními orgány (v rámci EU), Nejvyššího

³ KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2005, s. 44.

⁴ KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2005, s. 44–45.

státního zastupitelství (přípravné trestní řízení) a ve výjimečných případech Ministerstvem zahraničních věcí.⁵

Česká vnitrostátní úprava mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech je upravena v zákoně č. 104/2013 Sb., zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů.⁶ V tomto předpise jsou ostatně stanoveny i jednotlivé druhy této spolupráce, a to v části třetí tohoto zákona:

- Hlava I – Právní pomoc – Díl 1. Vyžadování právní pomoci v cizím státu, Díl 2. Poskytování právní pomoci cizozemským orgánům, Díl 3. Zvláštní ustanovení o některých úkonech právní pomoci,
- Hlava II – Vydání osoby – Díl 1. Vyžádání z cizího státu, Díl 2. Vydání do cizího státu,
- Hlava III – Předání a převzetí trestního řízení – Díl 1. Předání trestního řízení do cizího státu, Díl 2. Převzetí trestního řízení z cizího státu,
- Hlava IV – Uznání a výkon rozhodnutí ve vztahu k cizímu státu – Díl 1. Uznání a výkon cizozemských rozhodnutí, Díl 2. Zajištění výkonu rozhodnutí v cizím státě,
- Hlava V – Průvoz osob – Díl 1. Žádost o povolení průvozu osoby přes území třetího státu, Díl 2. Průvoz osob přes území České republiky⁷.

Mimo toto zákonné rozdělení existuje v české i zahraniční literatuře i jiné členění. Například P. Polák člení justiční spolupráci v trestních věcech na čtyři základní formy mezinárodní právní pomoci, a to na extradici, mezinárodní právní pomoc v užším smyslu, převzetí trestního stíhání a uznání a výkon cizozemských trestních rozhodnutí. Němec B. S. Willebrand přísně rozlišuje mezi extradicí a ostatními formami právní pomoci a Francouz D. Fontanaud mezi vzájemnou justiční spoluprací a extradicí.⁸

1.2 Trestní právo Evropské unie

Aby bylo možné pochopit institut evropského zatýkacího rozkazu, je nutné nejdříve vysvětlit a vymezit základní pojmy: objasnit, co je trestní právo Evropské unie, a alespoň hrubě nastínit jeho historický vývoj. Bez rozebrání těchto základních pojmů nelze pochopit celou materii evropského zatýkacího rozkazu.

⁵ Tamtéž.

⁶ Zákon č. 104/2013 Sb. zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů.

⁷ Část třetí zákona č. 104/2013 Sb. zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů.

⁸ KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. Mezinárodní justiční ..., s. 46–47.

Trestní právo je považováno za jeden z hlavních atributů a projevů státní suverenity. Je výrazem právněkulturní samostatnosti a je spojováno s výkonem svrchované moci státu. Jakýkoliv zásah do této národní svrchovanosti byl – a i nadále někdy je – považován za její omezení, zásah do výsostných práv státu, jakož i zpochybnění úlohy státu v jedné z jeho základních funkcí. Dá se říct, že výkon trestní jurisdikce leží v samotném základu suverenity státu.⁹

Postupným vývojem Evropské unie (dále též EU) došlo k přenesení části pravomocí jednotlivých států na Evropskou unii jakožto nadnárodní uskupení států s vlastní právní subjektivitou a dobrovolné podřízení se tomuto subjektu. Dá se říci, že právo EU je specifický právní systém, jenž je jako samostatný právní řád tvořen funkčním souborem hmotněprávních i procesněprávních norem, které jsou přímo i nepřímo aplikovatelné a upravují právní vztahy vznikající při dosahování cílů Evropské unie.¹⁰

Spíše než o trestním právu EU je vhodné hovořit o trestněprávní politice EU, resp. o ochraně zájmů Evropské unie před trestnou činností určitého charakteru při současném vytváření prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Dá se říci, že unijní právo má fragmentární charakter, což plyne z jeho povahy, reguluje totiž pouze oblasti nutné k dosahování cílů EU (zásada proporcionality), a to v rozsahu, v jakém byla na Evropskou unii přenesena pravomoc členských států. Co se týče oblastí, které nespádají do výlučné pravomoci EU, může výkon unijních pravomocí nastoupit pouze tehdy, když nemůže být dosaženo zamyšlených cílů členskými státy na ústřední, regionální nebo místní úrovni (zásada subsidiarity). Tato fragmentární povaha práva EU se uplatňuje i v normách spadajících do trestního práva. Evropská unie nemá žádný závazný kodex práva ve smyslu komplexního souboru trestněprávních a trestněprocesních norem, upraveny jsou pouze dílčí aspekty, které odpovídají přenesené pravomoci a cílům EU.¹¹

S účinností schengenských dohod, které odstranily hraniční kontroly, vznikl volný pohyb osob, což s sebou ovšem nese i volný pohyb pachatelů trestných činů. Tento fakt vedl k posilování vzájemné spolupráce mezi členskými státy a zavedení přímého styku mezi jejich justičními orgány. Mezi členskými státy došlo tímto k deklaraci, ve které bylo stanoveno, že mají vzájemnou důvěru k jednotlivým systémům trestní spravedlnosti a každý stát uznává

⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo Evropské unie. Praha: Nakladatelství Leges, 2014, s. 24.

¹⁰ SVOBODA, Pavel. Úvod do Evropského práva. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, s. 78.

¹¹ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo ..., s. 20.

trestní právo ostatních států, a to i v případě, že by aplikace norem trestního práva jiného státu vedla k odlišným výsledkům než aplikace norem vnitrostátního práva.¹²

Trestní právo Evropské unie je zakotveno v Hlavě V (prostor svobody, bezpečnosti a práva) Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie, a to konkrétně v kapitole 4 (justiční spolupráce v trestních věcech) a kapitole 5 (policejní spolupráce).¹³

Důležitým článkem, který zakotvuje spolupráci policejních a justičních orgánů při prevenci trestné činnosti, je článek 67 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie (dále též „SFEU“), který říká, že: *„Unie usiluje o zajištění vysoké úrovně bezpečnosti prostřednictvím opatření pro předcházení trestné činnosti, rasismu a xenofobii a boje proti nim, prostřednictvím opatření pro koordinaci a spolupráci mezi policejními a justičními orgány a jinými příslušnými orgány, jakož i prostřednictvím vzájemného uznávání soudních rozhodnutí v trestních věcech, a je-li to nezbytné, prostřednictvím sbližování předpisů trestního práva.“*¹⁴

Základem pro hmotněprávní trestní oblast je čl. 83 SFEU¹⁵, který zakotvuje možnost Evropského parlamentu a Rady Evropské unie (dále též „Rada“) stanovit řádným legislativním postupem minimální pravidla týkající se vymezených mimořádně závažných trestných činů přeshraničního charakteru, a to formou směrnic. Přeshraniční charakter může být dán povahou nebo dopadem trestného činu, anebo zvláštní potřebou potírat tyto činy na společném základě.¹⁶ Těmito oblastmi trestné činnosti jsou: *„Terorismus, obchod s lidmi a sexuální vykořisťování žen a dětí, nedovolený obchod s drogami, nedovolený obchod se zbraněmi, praní peněz, korupce, padělání platebních prostředků, trestná činnost v oblasti výpočetní techniky a organizovaná trestná činnost.“*¹⁷ V případě vývoje trestné činnosti může Rada pojmout svým rozhodnutím i další oblasti trestné činnosti. Podmínkou je, aby splňovaly kritéria uvedená v čl. 83 odst. 2 SFEU, a to, pokud se ukáže, že sbližování trestněprávních předpisů jako nezbytné pro provádění politiky Unie v oblasti, která je předmětem harmonizačních opatření.¹⁸ Pomocí směrnic se dají stanovit základní pravidla pro vymezení trestných činů a případných sankcí, tento postup je možný v případě, kdy se ukáže, že

¹² JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo ..., s. 21.

¹³ Kapitola 4 a 5 Hlavy V. Konsolidovaného znění Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie.

¹⁴ Čl. 67 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie.

¹⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo ..., s. 21.

¹⁶ Čl. 83 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie.

¹⁷ Čl. 83 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie.

¹⁸ Čl. 83 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie.

sblížení trestněprávních předpisů je nezbytné pro účinné provádění politiky Unie, která byla předmětem harmonizačního opatření.¹⁹

Pro procesněprávní oblast trestního práva je základním ustanovením čl. 82 Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie a to především odstavec 2.²⁰ Tento odstavec stanoví, že: „*V rozsahu nezbytném pro usnadnění vzájemného uznávání rozsudků a soudních rozhodnutí a policejní a justiční spolupráce v trestních věcech s přeshraničním rozměrem mohou Evropský parlament a Rada řádným legislativním postupem stanovit formou směrnic minimální pravidla. Tato minimální pravidla přihlížejí k rozdílům mezi právními tradicemi a systémy členských států. Týkají se: a) vzájemné přípustnosti důkazů mezi členskými státy; b) práv osob v trestním řízení; c) práv obětí trestných činů; d) dalších zvláštních aspektů trestního řízení, které Rada předem určila v rozhodnutí; při přijímání tohoto rozhodnutí Rada rozhoduje jednomyslně po obdržení souhlasu Evropského parlamentu.*“²¹

Policejní spolupráce je upravena v čl. 87 SFEU, jejíž odstavec 1 zní následovně: „*Unie vyvíjí policejní spolupráci, do níž jsou zapojeny všechny příslušné orgány členských států, včetně policie, celních orgánů a dalších donucovacích orgánů specializovaných na předcházení trestných činů, jejich odhalování a objasňování.*“²² V odstavci dva tohoto článku je zakotvena možnost přijetí určitých opatření, týkajících se například společných kriminalistických metod apod., Evropským parlamentem a Radou, a to řádným legislativním procesem.²³ Článek 88 upravuje cíle a působení Europolu a ustanovení čl. 89 SFEU zakotvuje možnost působení justičních a policejních orgánů jednoho členského státu na území jiného členského státu.²⁴

Trestněprávní normy EU pocházejí z víceúrovňových zdrojů, a to jak z práva primárního, tak z práva sekundárního. Nezanedbatelnou roli má i Soudní dvůr EU (dál též „SDEU“) a jeho rozhodovací činnost (obsáhla především v předběžných otázkách). Unijní normy trestněprávního charakteru lze z obsahového hlediska rozdělit do tří základních skupin, tedy na normy spadající do oblastí: 1. trestního práva hmotného, 2. trestního práva procesního a 3. policejní a justiční spolupráce v trestních věcech mezi členskými státy EU, a to jak

¹⁹ Čl. 83 odst. 3 Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie.

²⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo ..., s. 22.

²¹ Čl. 82 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie.

²² Čl. 87 odst. 1 Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie.

²³ Čl. 87 odst. 2 Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie.

²⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo. ..., s. 63–64.

v podobě přijatých právních nástrojů, tak i institucionálního zabezpečení koordinace této spolupráce.²⁵

Lze konstatovat, že právo Evropské unie ovlivňuje národní trestní právo na různých úrovních, avšak základ národního trestního práva stále zůstává v rukou národního zákonodárce. Na druhou stranu je možné říci, že se rozhodnutí národních autorit v trestních věcech jednoho členského státu stává stále důležitějším pro národní autority jiného členského státu.²⁶

1.3 Europeizace trestního práva

Europeizace trestního práva je významný proces, který spadá do oborů evropského i trestního práva, ačkoliv je ho obtížné ukotvit v samostatném systému evropského práva a chybí i vědecká definice tohoto pojmu. Procesem europeizace trestního práva rozumíme soubor evropských trestněprávních standardů (hmotněprávních, procesněprávních a vězeňských), které sdílejí státy Evropské unie s cílem předcházet trestné činnosti.²⁷

Tento proces se dá vyložit dvojím způsobem. Prvním možným výkladem je postup „poevropštění“ právního řádu jednotlivých členských států, v takovém případě je tento termín významově i obsahově podobný termínu „sbližování práva“. Ostatně pojem „sbližování práva“ se v české odborné literatuře a oficiální terminologii ujal. Druhým možným výkladem pojmu europeizace, jak bylo naznačeno v předchozím odstavci, je ten, že se jedná o proces ovlivňování určitých vnitrostátních právních vztahů právem EU, a to převážně v situacích, kdy určité pravomoci nebyly převedeny z členského státu na EU.²⁸

V nedávné historii byly státy velice neochotné přenášet svou vnitřní pravomoc na nadnárodní útvar, jako je EU. Tato situace se postupem času změnila, a to z několika příčin. Jednak kvůli rozvoji technologií, jež zločinu umožňují snadno překonat časové a prostorové bariéry, jednak následkem rozpadu východního bloku po konci studené války, přijetí eura jako jednotné měny ve vícero státech, ale i eskalace určitých společenských rizik (například terorismu). Ukázalo se, že je neúčinné bojovat s mezinárodním zločinem, který není svázán hranicemi, na úrovni omezených národních jurisdikcí.²⁹ Impulsem pro rozvoj evropského trestního práva byl i vývoj mezinárodního systému trestněprávních norem.³⁰

²⁵ Tamtéž, s. 22–23.

²⁶ HEGER, Martin. The role of national criminal law in European Union area and alternative resolutions of criminal. Bratislava: Vydavateľství právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě, 2011, s. 169.

²⁷ TOMÁŠEK, Michal a kol. Europeizace trestního práva. Praha: Linde Praha a.s., 2009, s. 13.

²⁸ TOMÁŠEK, Michal a kol. Europeizace trestního práva ..., s. 58–59.

²⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo ..., s. 25.

³⁰ TOMÁŠEK, Michal a kol. Europeizace ..., s. 27.

Obtížně překonatelnou překážkou europeizace trestního práva byla a zůstává odlišnost jednotlivých národních systémů trestního práva mezi členskými státy Evropské unie. Známy je fakt, že v EU proti sobě stojí dva velké a výrazně se lišící systémy práva, a to systém románsko-germánský a systém angloamerický. V rámci Evropské unie byly a jsou prováděny kroky ke sblížení obou systémů, kdy například kontinentální Evropa přijala některé prvky britského systému probační služby.³¹

Je nutné si uvědomit, že proces europeizace není vytvářen jen v rámci EU, ale i v rámci Rady Evropy, přičemž se přístupy obou vzájemně prolínají, ale přesto je třeba je od sebe odlišit.³²

To není možné bez uvedení a základního přiblížení hlavních milníků historického vývoje tohoto procesu. Počátky europeizace sahají do roku 1949, kdy byla založena Rada Evropy jako klasická mezivládní mezinárodní organizace. Dle čl. 1 statutu Rady Evropy je cílem Rady Evropy dosažení větší jednoty mezi členy za účelem ochrany uskutečňování ideálů a zásad, které jsou jejich společným dědictvím, a usnadňování jejich hospodářského a společenského rozvoje.³³ Tato mezinárodní organizace přijala od svého založení více než 220 mezinárodních smluv, přičemž trestního práva se týká zhruba 40 z nich, dotýkajících se jak práva procesního, tak hmotného.³⁴

Proces europeizace trestního práva v Evropském společenství má tři základní milníky, které tvoří tři významné mezinárodní smlouvy, a to smlouva Maastrichtská, smlouva Amsterdamská a smlouva Lisabonská.³⁵ Postupný vývoj tohoto procesu na území EU vykazuje přechod od mezivládních forem spolupráce k formě spolupráce nadnárodní.³⁶

V období předmaastrichtským se Evropské společenství postupně formovalo a pro zakládající smlouvy je charakteristické, že neobsahovaly žádná ustanovení o spolupráci v trestních věcech, orgány členských států spolupracovaly zásadně prostřednictvím tradičních nástrojů mezinárodního práva, bilaterálních a multilaterálních mezinárodních smluv. Zásadnější zlom přišel v sedmdesátých letech s vlnou terorismu, která vyústila ve vytvoření skupin TREVI, jejich pravomoc byla postupně rozšiřována a setkání skupin TREVI se stala

³¹ Tamtéž, s. 13–14.

³² JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo ..., s. 25–26.

³³ Statut Rady Evropy [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, [cit. 05. 03. 2019]. Dostupné na <https://www.mzv.cz/jnp/cz/mzv/prilohy_zu/coe_strasbourg-content-shared-files-statut_rady_evropy.html>.

³⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo ..., s. 26.

³⁵ TOMÁŠEK, Michal a kol. Europeizace trestního ..., 28 a 45.

³⁶ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo ..., s. 28.

významnou platformou pro sjednávání mezinárodních smluv. Struktury těchto skupin byly po vzniku EU transformovány do třetího pilíře.³⁷

Důležitým mezníkem v tomto období jsou roky 1985 a 1990, kdy byly v důsledku Schengenských dohod ve většině členských států zrušeny hraniční kontroly, což vedlo k volnému pohybu osob včetně pachatelů trestné činnosti. Průlomovým okamžikem bylo zavedení přímého styku mezi justičními orgány.³⁸

V devadesátých letech minulého století vznikl požadavek na vytvoření tzv. Evropské právní oblasti, který vedl k vypracování trestního kodexu sloužícího k ochraně finančních zájmů EU a známého jako Corpus Juris. Tento kodex obsahoval normy jak práva hmotného, tak i procesního, ale nikdy se nestal závazným, ani bezprostředně aplikovatelným.³⁹

Smlouva o Evropské unii nebo také Maastrichtská smlouva, která vstoupila v platnost dne 1. 11. 1993,⁴⁰ je významná především proto, že zavedla strukturální rámec uspořádání Evropské unie, opírající se o tzv. tři pilíře. Ve třetím pilíři byly upraveny otázky spolupráce v oblasti justice a vnitřních záležitostí. Jediným nepochybně právně závazným instrumentem spolupráce v rámci třetího pilíře byly mezinárodní smlouvy, vedle těchto smluv byly Radou přijímány také tzv. společné postoje a společné akce, jejichž právní povaha však zůstává do dnešního dne nevyjasněna.⁴¹

Amsterodamská smlouva, která vstoupila v platnost dne 1. 05. 1999, pozměnila podobu třetího pilíře tak, že došlo k přesunu vízové a azylové politiky, hraničních kontrol a justiční spolupráce v civilních věcech do prvního pilíře. Ve třetím pilíři tak zůstaly pouze veřejnoprávní otázky policejní a justiční spolupráce v trestních věcech.⁴²

Vliv Amsterodamské smlouvy se v policejní a justiční spolupráci projevuje příklonem k nadstátnímu přístupu a dá se shrnout přibližně takto: 1. Komise získává právo zákonodárné iniciativy, 2. je mírně posílena role Evropského parlamentu, přijetí rámcového rozhodnutí je konzultováno obligatorně s Radou, 3. Rada může stanovit podmínky a meze, kdy mohou příslušné orgány zasahovat na území jiného členského státu, 4. Rada je oprávněna přijímat opatření, která jsou nezbytná k provedení rozhodnutí na úrovni Unie, 5. pravomoc Evropského soudního dvora je rozšířena, ale stále zůstává omezená.⁴³

³⁷ TOMÁŠEK, Michal a kol. *Europeizace ...*, s. 29.

³⁸ TOMÁŠEK, Michal a kol. *Europeizace trestního práva*. Praha: Linde Praha, 2009, s. 30–31.

³⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo Evropské unie*. Praha: Nakladatelství Leges, 2014, s. 31–34.

⁴⁰ *Smlouva o Evropské unii/maastrichtská smlouva* [online]. Evropský parlament, [cit. 05. 03. 2019]. Dostupné na <<http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/cs/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty>>.

⁴¹ JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo Evropské unie*. Praha: Nakladatelství Leges, 2014, s. 36–37.

⁴² JELÍNEK, Jiří a kol. *Trestní právo Evropské unie*. Praha: Nakladatelství Leges, 2014, s. 38.

⁴³ TOMÁŠEK, Michal a kol. *Europeizace trestního práva*. Praha: Linde Praha, 2009, s. 40–41.

Dne 1. 12. 2009 byla provedena doposud poslední změna primárního práva EU, a to když vstoupila v **platnost Lisabonská smlouva**. Touto smlouvou došlo ke zrušení trojpilířové struktury EU a zůstal jediný subjekt nadaný vnitřní i vnější právní subjektivitou. Justiční a policejní spolupráce jsou nově upraveny v Hlavě V. SFEU, která je označována jako prostor svobody, bezpečnosti a práva.⁴⁴

Z aplikace Lisabonské smlouvy a zrušení trojpilířové struktury plyne následující: 1. pro výklad primárního a sekundárního práva se uplatňují principy komunitárního práva dovozené judikaturou Evropského soudního dvora (přímá aplikovatelnost...), 2. v Radě se uplatňuje většinové hlasování, existuje ovšem výjimka tzv. záchranné brzdy (*emergency break*), kterou může členský stát uplatnit v případě, že se přijímaný akt dle názoru dotčeného státu dotýká základních aspektů jeho trestního soudnictví, 3. posílení role národních parlamentů tzv. Protokolem o úloze národních parlamentů v EU a Protokolem o používání zásad subsidiarity a proporcionality, 4. plná jurisdikce Evropského soudního dvora se aplikuje i v oblasti svobody, bezpečnosti a práva.⁴⁵

Jak už bylo zmíněno v předcházející podkapitole, je základním ustanovením pro trestní právo hmotné dle Lisabonské smlouvy čl. 83 SFEU, který mimo jiné umožňuje Evropskému parlamentu a Radě stanovit minimální pravidla týkající se vymezení trestných činů a sankcí v oblastech závažné trestné činnosti přeshraničního charakteru. V tomto ustanovení je uveden i výčet těchto oblastí trestné činnosti (např. terorismus a další).⁴⁶ Základem procesněprávní úpravy je čl. 82 SFEU,⁴⁷ který je podrobněji rozebrán v předcházející podkapitole.

Jak už bylo uvedeno, byla Lisabonská smlouva zatím posledním dokumentem, který změnil primární právo Evropské unie.⁴⁸ Je pravděpodobné, že by nemusel být poslední, to se však ukáže v budoucnu.

⁴⁴ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo ..., s. 41–42.

⁴⁵ TOMÁŠEK, Michal a kol. Europeizace ..., s. 47–48.

⁴⁶ Čl. 83 Smlouvy o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie.

⁴⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo ..., s. 61.

⁴⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo ..., s. 41.

2 Extradice

2.1 Pojem

Už Hugo Grotius, který je někdy označován za otce moderního mezinárodního práva, zastával názor, že stát je povinen buď trestat, nebo vydat stíhajícímu státu jednotlivce, který se zdržuje na jeho území a čin spáchal v cizině. L. Oppenheim říká, že toto pravidlo se nikdy nestalo normou mezinárodního práva, protože státy vždy hájily své právo poskytnout cizím státním příslušníkům azyl v důsledku své územní svrchovanosti, s výjimkou případů spadajících pod ustanovení zvláštních smluv o vydávání.⁴⁹

Dle Chris Van den Wyngaerta byl termín „extradice“ poprvé použit v roce 1781 ve smlouvě mezi Ludvíkem XVI. a princem z Basileje.⁵⁰

V 19. století došlo k uzavření mnoha mezinárodních smluv o vydávání zločinců za účelem potrestání nejzávažnějších trestných činů. Stanovení formálních a materiálních podmínek pro vydávání bylo od počátku věcí úvahy smluvních stran, protože neexistovala všeobecná norma, která by tyto otázky sjednocovala. Prvním státem, který stanovil podmínky a způsob, jakým budou pachatelé vydáni, ve svém vnitrostátním právu, byla Belgie, a to v roce 1833. Aplikace bilaterálních smluv byla v praxi komplikovaná, především proto, že se navzájem lišily, docházelo tedy k tomu, že se s pachateli skutkově stejných nebo podobných činů zacházelo odlišně. Proto došlo Radou Evropy ke sjednocení a vznikla tak multilaterální smlouva nazývaná Evropská úmluva o vydávání.⁵¹

„Vydávání (extradice) je aktem záležitícím v odevzdání osoby, jež je v jurisdikci státu, na jehož území se osoba nachází (stát dožadovaný), státu příslušnému ji stíhat nebo na ní vykonat trest (stát dožadující), na jehož území a v jehož jurisdikci byla tato osoba obviněna nebo pravomocně odsouzena pro trestný čin.“⁵²

Pod pojmem extradice tedy rozumíme vyžádání obviněného z ciziny pro účely trestního stíhání nebo výkonu trestu odnětí svobody a jeho následné vydání. Účelem je vyloučit možnost pachatele uniknout před spravedlností opuštěním státu, kde čin spáchal. Předpokladem je, že pobyt osoby, o jejíž vydání jde, je znám a nachází se na území nebo

⁴⁹ KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2005, s. 49.

⁵⁰ WYNGAERT, Ch. Van Den. The Political Offence Exception to Extradition. Anrverpy: Kluwert Law International, 1980, s. 5.

KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. Mezinárodní justiční ..., s. 49.

⁵² KAMLACH, Milan, REPÍK, Bohumil. Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení. Praha: Panorama, 1990, s. 51.

v místě podléhající suverénní moci jednoho státu a předává se do suverénní moci druhého státu, aby ten proti ní mohl vést řízení nebo vykonat trest.⁵³

Jak povinnost vydat pachatele, tak i právo na jeho vydání jsou natolik závažné kroky a to jak vůči obviněnému, tak v rámci mezinárodních vztahů, že by měly být upraveny pouze mezinárodní smlouvou. Nicméně ani tak není tato povinnost bezpodmínečnou, je to jedna z alternativ, další může být tzv. převzetí trestního stíhání. V praxi se výjimečně vyskytují i případy, kdy je dána možnost vydat obviněného na základě mezinárodního obyčeje. Kdysi tento postup praktikovalo pouze Nizozemí. Obligace se vztahuje pouze na činy stanovené v mezinárodní smlouvě; pravidlem bývá, že většina politických trestných činů je jakousi výjimkou a extradice se na ně nevztahuje.⁵⁴

Jako příklad ze současnosti stojí za zmínku případ Olega Gubina, který je stíhán jako uprchlý. Tento občan Ruské federace způsobil 1. 1. 2018 v noci v Praze nehodu, kdy řídil pod vlivem alkoholu (po nehodě mu bylo naměřeno dechovou zkouškou více než dvě promile alkoholu) a na přechodu srazil a usmrtil kolumbijskou turistku. Na Gubina byla uvalena vazba, nicméně po složení kauce jednoho milionu korun a písemného slibu, že se nebude vyhýbat trestnímu stíhání, z ČR uprchl a nyní se dle slov svého advokáta zdržuje v Moskvě. Tento případ je klasickým příkladem snahy obviněného uniknout před spravedlností útekem do cizího státu. V současné době se soud zabývá kvalifikací trestného činu a po rozhodnutí, jak bude čin kvalifikován, je pravděpodobné, že bude podána žádost na Gubinovo vydání v extradičním řízení do České republiky.⁵⁵

2.2 Prameny a právní úprava

Hlavním pramenem extradičního práva jsou normy mezinárodního práva veřejného, a to jak bilaterální, tak multilaterální mezinárodní smlouvy. Tyto smlouvy pojednávají buď přímo o extradici, nebo o mezinárodní justiční spolupráci, jsou ovšem i případy, které se týkají boje proti některým závažným formám zločinnosti (například organizované formě obchodu se ženami, s omamnými a psychotropními látkami, atd.). Takováto spolupráce je pak upravena přímo dle potřeb boje proti konkrétní formě zločinu. Dalším pramenem, ač velice vzácným, jsou mezinárodní právní obyčeje.⁵⁶

⁵³ KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. Mezinárodní justiční ..., s. 50.

⁵⁴ KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. Mezinárodní justiční ..., s. 50..

⁵⁵ Ruský řidič, který o silvestrovské noci zabil turistku, zaplatil milion a zmizel [online]. Česká televize 3. 4. 2018 [cit. 10. 10. 2018]. Dostupné na <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2438524-rusky-ridic-ktery-v-praze-zabil-o-silvestrovske-noci-turistku-zaplatil-milion-a?fbclid=IwAR3Lhn92boV60GEeKqfpTLI_LXu-Y-RmVSAyEG9BzgiXMAGLbclRM2RILgY>.

⁵⁶ KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. Mezinárodní justiční ..., s. 50-51.

Přehled pro ČR závazných úmluv a smluv ve věcech trestních je uveden na internetovém portálu Ministerstva spravedlnosti ČR (portál justice).⁵⁷ Mezi ty nejvýznamnější patří úmluvy Rady Evropy jako Evropská úmluva o vydávání z roku 1957 (č. 549/1992 Sb.), Evropská úmluva o předávání trestního řízení z roku 1972 (č. 551/1992 Sb.), Evropská úmluva o vzájemné pomoci ve věcech trestních z roku 1959 (č. 550/1992 Sb.) a Úmluva o předávání odsouzených osob z roku 1983 (č. 553/1992 Sb.).⁵⁸

2.3 Pojetí extradičního práva (materiální extradiční právo a formální extradiční právo)

Při vydání pachatele do dožadujícího státu za účelem trestního stíhání nebo výkonu trestu dochází k oboustrannému projevu vůle mezi státem dožadujícím a dožádaným. Tento krok se označuje jako materiální (hmotný) prvek extradice (materiální extradiční právo), bez kterého není vydání možné. Vedle toho stojí formální (procesní) prvek extradice (nebo též formální extradiční právo), který upravuje procesní opatření či postup od vyvolání jednání o extradici až po její výkon.⁵⁹

2.3.1 Materiální extradiční právo

V materiálním pojetí extradice jsou podmínky, které musí být splněny, aby bylo vydání přípustné.

První podmínkou je, aby šlo o trestný čin podléhající extradici. Tím je takové jednání, které má v rámci trestního práva závažný následek. Jejich výčet se historicky mění. V moderních mezinárodních smlouvách je jejich okruh stanoven trestní sazbou uvedenou v trestním zákoně (výjimkou je mezinárodní smlouva s Jemenskou lidově demokratickou republikou o právní pomoci ve věcech občanských a trestních č. 76/1990 Sb., kde je stanovena podmínka oboustranné trestnosti, ale nezmiňuje se výše trestní sazby). Zásadně se připouští vydání pro trestné činy, za které může být uložen trest odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s omezením osobní svobody ve výměře nejméně jednoho roku⁶⁰. Není přípustné u osoby mladší 15 let, protože ty nejsou dle zákona trestně

⁵⁷ Přehled hlavních mnohostranných smluv o mezinárodní právní pomoci v oblasti trestních a civilních a dokumentů souvisejících [online]. Justice.cz, 12. 12. 2011 [cit. 11. 11. 2018]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5120&d=8743>>.

⁵⁸ VINTROVÁ, Anna Katerina, PUŠKÁŘ, Ivan. Extradice v mezinárodním právu veřejném [online]. Bulletin-advokacie.cz, 11. 06. 2018 [cit. 11. 11. 2018]. Dostupné na <<http://www.bulletin-advokacie.cz/aktualni-pohled-na-institut-extradice-v-kontextu-judikatury-soudniho-dvora-eu?browser=mobi>>.

⁵⁹ KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. Mezinárodní justiční ..., s. 51.

⁶⁰ Tamtéž, s. 53.

odpovědné.⁶¹ Pokud již byl trest odnětí svobody (popř. ochranné opatření) uložen, musí být vyměřen alespoň ve výši 4 měsíců.⁶²

Samozřejmě existují trestné činy, které jsou z extradice vyloučeny. Těmi jsou trestné činy politické a vojenské⁶³, fiskální⁶⁴ a tiskové⁶⁵.

Zásada nevydávání pachatelů politických deliktů vnikla koncem 18. století, do té doby byl přístup vesměs opačný, a to hlavně v raném středověku. Prvním státem poskytujícím azyl cizincům pro „věc svobody“ byla Francie, a to dle článku 120 ústavy z roku 1793. Z politických trestných činů jsou vyloučeny zločiny, jako je vražda hlavy státu (poprvé definováno v Belgii v Belgické atentátní doložce z roku 1856), terorismus (Evropská úmluva o potlačování terorismu z roku 1977) a další.⁶⁶

Druhou podmínkou je tzv. zásada speciality. Tato zásada umožňuje vydat osobu jen pro konkrétní čin a obviněný nemůže být potrestán nebo stíhán pro jiný, pokud s tím vydávající stát nevyslovil souhlas, přičemž jiným činem je myšlen jiný skutek, a nikoliv jiná právní kvalifikace. Dle naší ustálené soudní praxe je tento princip platný jako obecný princip mezinárodního práva.⁶⁷

Třetí podmínkou je oboustranná trestnost (projev zásady *nulla poena sine lege*), kdy skutek musí být trestný jak podle práva státu dožádaného, tak podle práva státu dožadujícího. Tato podmínka bývá ve smlouvách stanovena, a pokud náhodou stanovena není, je obecně považována za bezvýjimečnou.⁶⁸ Dle § 91 odst. 1 zákona č. 104/2013 Sb. zákona o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech je nutné zkoumat také to, zda stíhání není nepřijatelné z důvodu amnestie nebo milosti nebo zda nedošlo k zániku trestnosti: v takovém případě není extradice možná.⁶⁹

Čtvrtou podmínkou je reciprocita (vzájemnost). Pod tímto pojmem se rozumí vzájemnost, tzn. poskytování justiční pomoci formou extradice oboustranně a navzájem. Státy

⁶¹ § 89 odst. 1 zákona č. 2018/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů.

⁶² čl. 2 bod 1 sdělení č. 549/1992 Sb., o sjednání Evropské úmluvy o vydávání, ve znění pozdějších předpisů

⁶³ § 91 odst. 1 f) zákona č. 104/2013 Sb. zákona o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁴ § 91 odst. 1 g) zákona č. 104/2013 Sb. zákona o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech, ve znění pozdějších předpisů.

⁶⁵ KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. Mezinárodní justiční ..., s. 65.

⁶⁶ Tamtéž, s. 57–61.

⁶⁷ Tamtéž, s. 66–68.

⁶⁸ Tamtéž, s. 68.

⁶⁹ § 91 odst. 1 zákona č. 104/2013 Sb. zákona o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech, ve znění pozdějších předpisů.

očekávají, že se v obdobně posuzovaných vztahových problémech zachovají jeden ke druhému určitým způsobem.⁷⁰

Nepřípustnost vydávání je upravena v § 91 odst. 1 zákona č. 104/2013 Sb. zákona o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech a mimo už výše zmíněných případů je například uveden bod i) „*cizí stát žádá o vydání za účelem výkonu trestu smrti*“ a další.⁷¹

2.3.2 Formální extradiční právo

Jak bylo zmíněno výše, formální extradiční právo upravuje procesní opatření či postup od vyvolání jednání o extradici až po její výkon, kdy jak ve státě dožádaném, tak ve státě dožadujícím probíhá určitý specifický proces (významný je zejména ve státě dožádaném). Extradiční řízení se podobá trestnímu řízení, nicméně má i rysy řízení správního. V praxi se rozlišují 4 hlavní systémy vydávání, a to:⁷²

1. Správní systém – v tomto systému rozhodují pouze orgány státní správy. Soud v něm nemá žádnou pravomoc (tento systém se v současné době ve světě téměř nevyskytuje).⁷³
2. Soudní systém – soud zjišťuje, zda jsou splněny podmínky pro vydání, a o extradici i rozhoduje. Správní orgány pouze vykonávají rozhodnutí (typické pro anglo-americký systém, i když v posledních letech posiluje postavení správních orgánů, které mohou vydání odmítnout, i když je soud povolil).⁷⁴
3. Smíšený systém – soud v něm rozhoduje na základě vyhodnocení podmínek stanovených smlouvou nebo vnitrostátním právem o přípustnosti extradice a orgán státní správy rozhoduje o samotném vydání, přičemž platí, že pokud soud rozhodl o nepřípustnosti, není možné vydání provést, ale správní orgán nemusí extradici povolit, i když soud rozhodl, že je přípustná.⁷⁵

Tento systém se uplatňuje v České republice, kdy je proces rozdělen mezi státního zástupce, soud a ministra spravedlnosti. Státní zástupce provádí předběžné šetření na základě žádosti státu nebo z vlastního podnětu a posléze předává návrh na vyslovení, popř. nevyslovení přípustnosti soudu (§ 92 zákona o mezinárodní justiční

⁷⁰ KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. Mezinárodní justiční ..., s. 72.

⁷¹ § 91 odst. 1 zákona č. 104/2013 Sb. zákona o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech, ve znění pozdějších předpisů.

⁷² KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. Mezinárodní justiční ..., s. 73.

⁷³ Tamtéž, s. 73.

⁷⁴ Tamtéž, s. 73.

⁷⁵ Tamtéž, s. 74.

spolupráci ve věcech trestních).⁷⁶ Soud rozhoduje o přípustnosti vydání a vydávací vazbě (§ 94, 95 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních).⁷⁷ Ministr spravedlnosti po kladném rozhodnutí soudu (je možný i přezkum tohoto soudního rozhodnutí Nejvyšším soudem), rozhoduje o tom, zda obviněný bude vydán či nikoliv (§ 97 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních).^{78 79}

4. Systém zkráceného vydávacího řízení – v tomto systému odpadá rozhodnutí soudu poté, co obviněný vysloví souhlas s extradicí. Návrh podává státní zástupce a o vydání rozhoduje ministr spravedlnosti. V České republice se aplikuje vedle smíšeného systému (§ 96 zákona o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech v aktuálním znění).^{80 81}

V dožadujícím státě je nutné, aby na základě trestního řízení zahájeného proti podezřelému ze spáchání trestného činu bylo provedeno vyžádání této osoby z dožádaného státu. Konkrétně nám zákon říká: *„Byl-li vydán příkaz k zadržení, příkaz k zatčení nebo příkaz k dodání do výkonu trestu nebo byly-li soudem učiněny úkony směřující k dodání osoby do výkonu ochranného opatření spojeného se zbavením osobní svobody a nepodařilo-li se ji ve lhůtě jednoho roku od vydání příkazu nebo provedení uvedených úkonů zadržet, zatknout nebo dodat do výkonu takového trestu anebo ochranného opatření, předseda senátu požádá bez zbytečného odkladu ministerstvo o provedení opatření nezbytných pro její vyžádání z cizího státu; v přípravném řízení tak učiní soudce na návrh státního zástupce, který jej podá bez zbytečného odkladu po uplynutí téže lhůty. Lze-li důvodně předpokládat, že se osoba, o jejíž vyžádání jde, zdržuje v cizím státu, je možné požádat ministerstvo o zajištění nezbytných úkonů i před uplynutím lhůty 1 roku.“*⁸² K žádosti se přikládá tzv. extradiční titul, což jsou dokumenty, které prokazují, že konkrétní osoba je stíhána nebo byla odsouzena za extradiční delikt a vše je následně předáno státu, kde se stíhaný nebo odsouzený zdržuje. V momentě, kdy dožádaný stát obviněného vydává, je obviněný převzat policejním orgánem dožadujícího státu a následně předán soudci, který příkaz vydal.⁸³

⁷⁶ § 92 zákona č. 104/2013 Sb., zákona o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech, ve znění pozdějších předpisů.

⁷⁷ Tamtéž, § 94.

⁷⁸ Tamtéž, § 97.

⁷⁹ KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. Mezinárodní justiční ..., s. 74.

⁸⁰ KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. Mezinárodní justiční ..., s. 74.

⁸¹ § 96 zákona č. 104/2013 Sb., zákona o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech, ve znění pozdějších předpisů.

⁸² § 79 zákona č. 104/2013 Sb. zákona o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech, ve znění pozdějších předpisů.

⁸³ KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. Mezinárodní justiční ..., s. 75.

Obviněný může být vydán bezvýhradně nebo s tzv. výhradovou klauzulí. „*Její podstata spočívá v tom, že právní řády jsou kodifikacemi mravních názorů a pořádkových předpisů té které země, jež nejsou v různých státech totožnými. Proto nemůže právní norma konkrétního státu dovolit aplikaci norem cizího práva.*“⁸⁴ Dle českého práva je nutno výhrady respektovat.

Posledním bodem, který je nutno zmínit, je řešení souběhu (střetu) extradičních žádostí. V kontinentálním právu platí, že při střetu se osoba vydává do domovského státu, nikoliv do státu, kde byl spáchán trestný čin, přičemž dožádaný stát může střet vyvolat nabídkou vydání právě do domovského státu.⁸⁵

⁸⁴ KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. Mezinárodní justiční ..., s. 75.

⁸⁵ Tamtéž, s. 76.

3 Rámcové rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu

V této kapitole je rozebrán institut evropského zatýkacího rozkazu, kdy evropským zatýkacím rozkazem rozumíme soudní rozhodnutí, které vydal některý členský stát proto, aby jiný členský stát zatkl a předal vyžádanou osobu za účelem trestního stíhání nebo výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím osobní svobody.⁸⁶ Jeho výkon je postaven na zásadě vzájemného uznání.⁸⁷ Formulář EZR je přílohou rámcového rozhodnutí. V rámci této kapitoly je postupně rozebrán pojem EZR, jeho historie a přínosy přijetí EZR ve vztahu k extradici i zásady, na kterých EZR stojí.

3.1 Přijetí rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu

Rámcové rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (dále též jako „rámcové rozhodnutí“ nebo „rozhodnutí o EZR“) bylo přijato Radou dne 13. června 2002 a členské státy byly povinny přijmout nezbytná opatření k zajištění souladu s ním do 31. prosince 2003. Od 1. ledna 2004 nahradil tento nový systém předávání až na několik málo výjimek dohody o vydávání.⁸⁸

Přijetí tohoto rozhodnutí předcházelo dlouhý proces, kdy s účinností Schengenské dohody ze dne 14. 06. 1985, která vedla k postupnému rušení hraničních kontrol, vyvstala nutnost zjednodušeného předávání pachatelů trestných činů, a v přímé návaznosti tak byly přijaty tři úmluvy zabývající se danou problematikou. Jsou jimi: Úmluva ze dne 19. 6. 1990 k provedení Schengenské dohody, Úmluva ze dne 10. 3. 1995 o zjednodušeném postupu vydávání mezi členskými státy Evropské unie a Úmluva ze dne 27. 9. 1996 o vydávání mezi členskými státy Evropské unie.⁸⁹

Na zasedání Evropské rady v Tampere byly položeny základy pro evropský zatýkací rozkaz, a to především v bodě 35. Na tomto summitu byl přednesen požadavek na výrazné zjednodušení dosavadních řízení o vydávání, a to proto, že tato řízení díky své formálnosti neumožňovala účinné potrestání pachatelů trestných činů.⁹⁰

Hlavním impulsem pro urychlené zjednodušení dosavadních vydávacích řízení byly teroristické útoky ve Spojených státech ze dne 11. 9. 2001. Tento bezprecedentní čin výrazně

⁸⁶ Čl. 1. odst. 1 Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy (2002/584/SVV).

⁸⁷ Tamtéž, článek 1 odst. 2.

⁸⁸ Oznámení Komise ze dne 28. 09. 2017, Příručka k vydávání a výkonu Evropského zatýkacího rozkazu, s. 11.

⁸⁹ Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ..., odstavec 4 preambule.

⁹⁰ KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. Mezinárodní justiční ..., s. 121.

urychlil proces přijetí rozhodnutí o EZR, které bylo vypracováno a přijato během pouhých deseti měsíců, což je dobrý příklad rychlého legislativního procesu Evropské unie.⁹¹

Jak bylo zmíněno na začátku této kapitoly, EZR je rozhodnutí soudu jednoho členského státu EU, které vykonává jiný členský stát.⁹² Justičním orgánem dle čl. 6 odst. 1 rámcového rozhodnutí, který vydává soudní rozhodnutí dle čl. 1 odst. 1 rámcového rozhodnutí, se podle rozhodnutí Soudního dvora Evropské unie (rozsudky SDEU ze dne 10. 11. 2016 ve věci Poltorak⁹³ a Kovalkovas⁹⁴) rozumí nejen soudci a soudy, ale i jiné orgány povolané účasti na soudnictví dle vnitrostátního práva, nicméně toto ustanovení nelze vykládat tak, aby bylo umožněno zahrnout pod toto ustanovení i policejní složky daného státu.

Evropský zatýkácí rozkaz je prvním institutem, který zahrnuje spolupráci v trestních věcech založenou na zásadě uznávání rozhodnutí, takovéto rozhodnutí musí být uznáno pouze na základě soudních kritérií.⁹⁵

3.2 Přínosy evropského zatýkácího rozkazu ve vztahu k extradici

Evropský zatýkácí rozkaz přinesl mnoho výhod oproti klasické extradici. Nejvýznamnějším rozdílem mezi evropským zatýkáčím rozkazem a extradicí je částečné upuštění od požadavku oboustranné trestnosti.⁹⁶ Oboustranná trestnost se již nezkoumá u 32 taxativně stanovených trestných činů, plynoucích z čl. 2 odst. 2 rámcového rozhodnutí, nicméně u ostatních trestných činů může být předání podmíněno tím, že jednání, kvůli kterému byl EZR vydán, je trestným činem dle práva vykonávajícího státu, nezávisle na znacích skutkové podstaty nebo popisu trestného činu.⁹⁷

Rozdíl spočívá i v terminologii, kterou oba instituty používají. Rozhodnutí o EZR zavedlo nové pojmy jako předání („surrender“) namísto extradice („extradition“), zatýkácí rozkaz („arrest warrant“) místo žádosti o vydání („extradition request“) a stát vystavující a vykonávající („state of issue, state of execution“) oproti státu dožadujícímu a dožádanému („requesting state, requested state“).⁹⁸

⁹¹ WOUTERS, Jan, NAERT, Frederik. Of Arrest Warrants, Terrorist Offences and Extradition Deals. An Appraisal of the EU's Main Criminal Law Measures againsts Terrorism after „11 September“. Lueven: Faculty of Law, 2004. s. 4–5.

⁹² Oznámení Komise ze dne 28. 09. 2017, Příručka k vydávání a výkonu evropského zatýkáčím rozkazu, s. 11.

⁹³ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 10. 11. 2016, Poltorak, sp. zn. C-452/16, body 6–7.

⁹⁴ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 10. 11. 2016, Kovalkovas, sp. zn. C-447/16, body 6–7.

⁹⁵ Oznámení Komise ze dne 28. 09. 2017, Příručka k vydávání, s. 12.

⁹⁶ GUILD, Elspeth a kol. Constitutional Challenges to the European Arrest Warrant. Nijmegen: Wolf Legal Publishers., 2006. s. 25.

⁹⁷ Čl. 2 odst. 2,4 Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském . . .

⁹⁸ GUILD, Elspeth a kol. Constitutional Challenges to . . . s. 25.

Při výkonu evropského zatýkacího rozkazu již není možné odmítnout předání svých občanů, ledaže by převzali výkon trestu.⁹⁹ Jak je zmíněno výše, předáním občanů České republiky v rámci EZR se zabýval i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 3. 5. 2006.¹⁰⁰ V extradičním řízení je tato možnost v českém právu zachována, s výjimkou případu, kdy by občan České republiky vyslovil s vydáním souhlas.¹⁰¹

Řízení o výkonu evropského zatýkacího rozkazu je zásadně rychlejší než extradiční řízení, a to kvůli striktně stanoveným lhůtám pro rozhodnutí o výkonu EZR, které jsou upraveny v článku 17 rámcového rozhodnutí, tak jak je rozebráno výše v této práci.¹⁰² V extradičním řízení lhůty pro rozhodnutí takto striktně upraveny nejsou, o čemž vypovídá i medializovaný případ z nedávné minulosti Jevgenije Alexandroviče Nikulina, který byl v České republice zadržen dne 12. 10. 2016¹⁰³ a o jehož vydání bylo rozhodnuto v den, kdy Ústavní soud odmítl jeho ústavní stížnost (dne 27. 3. 2018).¹⁰⁴

Justiční orgán vykonávajícího státu má pouze omezené důvody pro odmítnutí výkonu evropského zatýkacího rozkazu; těmi jsou, jak bylo rozvedeno výše, obligatorní a fakultativní důvody dle článku 3 a 4 rozhodnutí o EZR.¹⁰⁵ V extradičním řízení rozhoduje o přípustnosti soud,¹⁰⁶ nicméně i pokud shledá vydání přípustným, může ministr spravedlnosti rozhodnout, že vydání nepovolí.¹⁰⁷

K předchozímu odstavci se váže další rozdíl, kdy řízení o EZR probíhá výlučně mezi justičními orgány členských států, bez jakýchkoli politických ohledů.¹⁰⁸ U vydávacího řízení rozhoduje o přípustnosti soud a o povolení vydání ministr spravedlnosti.¹⁰⁹

Dalším rozdílem je možnost požadování specifických záruk. Dle článku 5 rámcového rozhodnutí může vykonávající stát požadovat záruky. Zárukami ve smyslu tohoto článku je například právo odsouzeného, který je občanem vykonávajícího státu nebo zde trvale žije,

⁹⁹ Evropský zatýkací rozkaz [online]. European justice, poslední aktualizace 11. 09. 2018 [cit. 05. 03. 2019]. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_european_arrest_warrant-90-cs.do?fbclid=IwAR18Hkg3rapU-QZojDX4pI7kLb1MKCyxkPmc19BoIEaXWsgU0h5nKW6yHj0>.

¹⁰⁰ Nález Ústavního soudu ze dne 03. 05. 2006, sp. zn. PL ÚS 66/04, body 61 a 62.

¹⁰¹ § 91 odst. 1 písm. a) zákona č. 104/2013 Sb., zákona o mezinárodní ...

¹⁰² Čl. 17 Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

¹⁰³ Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 03. 2018, sp. zn. IV ÚS 530/18, bod 10.

¹⁰⁴ Česká justice v kauze Nikulin ustála politické pozadí, píše Ústavní soud [online]. Česká televize 03. 04. 2018 [cit. 05. 03. 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2438404-ceska-justice-v-kauze-nikulin-ustala-politicke-pozadi-pise-ustavni-soud>>.

¹⁰⁵ Čl. 3 a 4 Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

¹⁰⁶ § 95 odst. 1 zákona č. 104/2013 Sb., zákona o mezinárodní ...

¹⁰⁷ Tamtéž, § 97 odst. 2.

¹⁰⁸ Evropský zatýkací rozkaz [online]. European justice ...

¹⁰⁹ § 95 odst. 1, § 97 odst. 2 zákona č. 104/2013 Sb., zákona o mezinárodní ...

vykonat trest odnětí svobody nebo ochranné opatření spojeného s odnětím svobody ve vykonávajícím státu.^{110 111}

3.3 Zásady, na kterých EZR stojí

Výchozími zásadami, na kterých evropský zatýkací rozkaz stojí, jsou dle docenta Jiřího Herczega zásada vzájemné důvěry, zásada uznávání rozhodnutí, justiční ochrany, zásada ochrany lidských práv a zásada ochrany osobních údajů.¹¹² Preambule rámcového rozhodnutí a Příručka vydávání a výkonu evropského zatýkacího rozkazu rozeznávají i další zásady, a to zásadu předávání vlastních státních příslušníků, zásadu speciality a zásadu oboustranné trestnosti, která se naopak neuplatní v určitých případech.

Základním zásadou je vzájemná důvěra. Jedná se o důvěru v justiční systémy členských států a jejich schopnost zajistit spravedlivý proces.¹¹³ Tento princip potvrdil i Soudní dvůr Evropské unie, který konstatoval, že se předpokládá existence vzájemné důvěry v jejich soustavy trestního soudnictví, a že státy přijímají použití trestního práva v ostatních členských státech, a to i v takovém případě, kdy by aplikace vlastního vnitřního práva vedla k odlišnému výsledku.¹¹⁴

Velmi důležitou zásadou, na které stojí proces evropského zatýkacího rozkazu, je zásada uznávání rozhodnutí, zavedená Amsterodamskou smlouvou.¹¹⁵

Obecně platnou zásadou je předávání vlastních státních příslušníků, a to až na určité výjimky. Takovouto výjimkou je například výkon trestu odnětí svobody v domovském státě, což platí i pro osoby s trvalým pobytem.¹¹⁶

Další zásadou je justiční kontrola, která se projevuje jednak tím, že EZR je rozhodnutím justičního orgánu, a dále je zaručena tím, že rozhodnutí o předání činí justiční orgán státu, ve kterém byla požadovaná osoba zatčena.¹¹⁷ Požadavek dostatečné kontroly je zakotven v bodě 8 Preambule rámcového rozhodnutí.¹¹⁸

Důležitou zásadou je ochrana lidských práv. Konkrétně se jedná o zásady zakotvené v článku 6 Smlouvy o EU a v Chartě základních práv EU. Evropská unie dále rozeznává a

¹¹⁰ Čl. 5 odst. 3. Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

¹¹¹ Evropský zatýkací rozkaz [online]. European justice ...

¹¹² JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo ..., s. 233–235.

¹¹³ Tamtéž, s. 233.

¹¹⁴ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 11. 02. 2003, Gözutok a Brügge, sp. zn. C-187/01, bod 33.

¹¹⁵ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo ..., s. 233.

¹¹⁶ Oznámení Komise ze dne 28. 09. 2017, Příručka k vydávání ..., s. 13.

¹¹⁷ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo ..., s. 234.

¹¹⁸ Odstavec 8 preambule Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

chrání základní lidská práva obsažená v Evropské úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod z roku 1950 a také ty, které vyplývají z ústavních tradic společných všem členským státům.¹¹⁹ Ochrana lidských práv je obsažena v odstavcích 12 a 13 preambule rozhodnutí o EZR, kde je mimo jiné obsažen zákaz diskriminace a vydání do státu, ve kterém reálně hrozí trest smrti, mučení nebo nelidské zacházení.¹²⁰

V posledních letech se do popředí dostává princip ochrany osobních údajů, ostatně za tímto účelem byla přijata samostatná Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 2016/680 ze dne 27. 4. 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů příslušnými orgány za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů, o volném pohybu těchto údajů a o zrušení rámcového rozhodnutí Rady 2008/977/SVV, která má za cíl přispět k dotvoření prostoru svobody, bezpečnosti a práva a chránit fyzické osoby v souvislosti se zpracováváním osobních údajů, kdy tato ochrana je jejich základním právem.¹²¹

Zásada speciality dle § 198 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních zakazuje, aby byla předaná osoba zbavena osobní svobody nebo proti ní bylo vedeno trestní stíhání či byl vykonán trest nebo ochranné opatření pro jiný trestný čin, než pro který byla předána, ledaže se jedná o jednu ze zákonem stanovených výjimek. Těmito výjimkami jsou: a) v rámci trestního stíhání nedojde k omezení nebo zbavení osobní svobody, b) osoba opustila území České republiky a dobrovolně se vrátila nebo byla dopravena zpět zákonným způsobem, c) zdržuje se na území České republiky po dobu delší než 45 dnů po svém propuštění z vazby, trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření, ač mohla území opustit, d) dané osobě hrozí jiný trest, než je odnětí svobody nebo ochranné opatření spojené s omezením osobní svobody, e) předaná osoba se vzdala práva na uplatnění zásady speciality, f) předaná osoba se této zásady vzdala po předání do ČR, g) příslušný orgán vydávajícího státu udělil s takovým postupem souhlas.¹²² Ustanovení § 198 zákona o mezinárodní justiční spolupráci je provedení čl. 27 rozhodnutí o EZR.¹²³ Tato zásada se ovšem neuplatní ve

¹¹⁹ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo ..., s. 234.

¹²⁰ Odstavec 12 a 13 preambule Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

¹²¹ čl. 1 a 2 preambule Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 2016/680 ze dne 27. 04. 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů příslušnými orgány za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů, o volném pohybu těchto údajů a o zrušení rámcového rozhodnutí Rady 2008/977/SVV.

¹²² § 198 zákona č. 104/2013 Sb., zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů.

¹²³ KUBÍČEK Miroslav, POLÁK Přemysl, Zákon o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech komentář. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014. s. 617.

vzájemném vztahu České a Slovenské republiky, a to dle vzájemné mezinárodní smlouvy, jak je rozvedeno v následující kapitole.¹²⁴

Zásadu oboustranné trestnosti není nutné zkoumat za předpokladu, že ve vystavujícím státě je možné pro daný trestný čin uložit trest odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s omezením osobní svobody s horní hranicí alespoň tři let a jedná se o jeden z 32 taxativně stanovených trestných činů, kterými jsou například: terorismus, obchod s lidmi, pohlavní vykořisťování dětí a dětská pornografie, korupce, padělání veřejných listin a obchodování s nimi a další.¹²⁵

¹²⁴ Čl. 30 odst. 3 Sdělení č. 209/1993 Sb., Smlouva mezi Českou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech, ve znění pozdějších předpisů.

¹²⁵ Čl. 2 odst. 2. Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

4 Proces fungování evropského zatýkacího rozkazu

4.1 Vydávání evropského zatýkacího rozkazu

Dle článku 1 rozhodnutí o EZR může justiční orgán vydat evropský zatýkací rozkaz ze dvou důvodů, a to buď za účelem trestního stíhání, nebo za účelem výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím svobody.¹²⁶ To tedy znamená, že EZR se vydává pro řízení, v nichž může být vyžadovaná osoba trestně stíhána, nebo pro vykonatelná rozhodnutí, kterými byl uložen trest odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím osobní svobody.¹²⁷

Rámcové rozhodnutí v článku 2 odst. 1 stanovuje, že EZR lze vydat pro čin, za který lze dle práva vystavujícího státu uložit trest odnětí svobody, případně ochranného opatření spojeného s odnětím osobní svobody s horní hranicí trestní sazby v délce alespoň 12 měsíců, což se vztahuje na trestní stíhání.¹²⁸ Jak judikoval SDEU v rozhodnutí A., při určování maximálního možného trestu je relevantním právem vnitrostátní právo vystavujícího státu, nikoliv právo vykonávajícího členského státu.¹²⁹

Pokud byl již rozsudkem uložen trest nebo ochranné opatření, musí být délka takového trestu či ochranného opatření spojených s odnětím svobody alespoň 4 měsíce.¹³⁰

Než vystavující justiční orgán vydá evropský zatýkací rozkaz, musí vždy zajistit vykonatelné vnitrostátní soudní rozhodnutí. Povaha takového rozhodnutí závisí na tom, za jakým účelem byl EZR vydán; pokud se jedná o výkon trestu nebo ochranného opatření, musí být takový trest či ochranné opatření uloženo vykonatelným rozhodnutím. Pokud je EZR vydán za účelem trestního stíhání, pak musí před jeho vydáním justiční orgány vydávajícího státu vydat zatýkací rozkaz nebo jiné soudní rozhodnutí s podobným účinkem.¹³¹ Soudní dvůr judikoval, že zatýkací rozkaz vydaný policejním orgánem a potvrzený státním zástupcem, spadá pod soudní rozhodnutí ve smyslu článku 8 odst. 1 písm. c) rozhodnutí o EZR.¹³²

Příslušnost justičních orgánů, které jsou oprávněny evropský zatýkací rozkaz vydat, a těch, které jsou oprávněny ho vykonat, je dle rozhodnutí o EZR ponechána na právních řádech členských států.¹³³ V České republice je takovýmto orgánem soud. Pokud se jedná o vydání, tak je dle § 192 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních

¹²⁶ Čl. 1. Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

¹²⁷ Oznámení Komise ze dne 28. 09. 2017, Příručka k vydávání ..., s. 15.

¹²⁸ Rámcové rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ..., čl. 2 odst. 1.

¹²⁹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 25. 09. 2015, A, sp. zn. C-463/15., bod 27.

¹³⁰ Čl. 2 odst. 1 Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

¹³¹ Oznámení Komise ze dne 28. 09. 2017, Příručka k vydávání ..., s. 16–17.

¹³² Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 10. 11. 2016, Özçelik, sp. zn. C-453/16, bod 38.

¹³³ Čl. 6 odst. 1 a 2. Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

příslušný soud, který vede trestní řízení, a v přípravném řízení je příslušný soud dle § 26 trestního řádu.¹³⁴ Trestní řád takovým soudem určuje okresní soud, v jehož obvodě je činný státní zástupce, který podal příslušný návrh.¹³⁵ K výkonu EZR je příslušný krajský soud, v jehož obvodě byla požadovaná osoba zadržena, a nebyla-li zadržena, pak krajský soud, v jehož obvodě má pobyt.¹³⁶

Obsah a forma evropského zatýkacího rozkazu jsou stanoveny v článku 8 rámcového rozhodnutí. Jedná se například o totožnost a státní příslušnost vyžádané osoby, povahu a právní kvalifikaci trestného činu, obecné údaje o vystavujícím justičním orgánu a další. Evropský zatýkací rozkaz musí být přeložen do úředního jazyka nebo jednoho z úředních jazyků vykonávajícího státu.¹³⁷ Formulář EZR je přílohou rámcového rozhodnutí.

V momentě, kdy je vyžadovaná osoba zatčena, je dle vnitrostátního práva poučena justičním orgánem o obsahu EZR a možnosti udělit souhlas s předáním vystavujícímu justičnímu orgánu.¹³⁸ Dle článku 11 odst. 2 rámcového rozhodnutí má tato osoba právo na tlumočníka a právního zástupce.¹³⁹

Dle vnitrostátní právní úpravy rozhodne justiční orgán vykonávajícího státu o vazbě. Požadovaná osoba může být z vazby propuštěna, pokud příslušný orgán vykonávajícího státu přijme dostatečná opatření, aby osoba neuprchla. Tento postup je rovněž ve shodě s vnitrostátními právními předpisy vykonávajícího státu.¹⁴⁰ Vystavující členský stát je povinen započítat dobu vazby nebo trestu odnětí svobody v souvislosti s výkonem EZR do celkové délky trestu, který má být vykonán ve vystavujícím státě.¹⁴¹

V řízení o předání se uplatňuje zásada speciality, která byla rozvedena v předcházející kapitole, v rozhodnutí o EZR je upravena v čl. 27.¹⁴²

Vydání EZR by mělo být vzhledem ke svému účelu vždy proporcionální, vystavující justiční orgán by měl vždy zvážit, zda je vydání evropského zatýkacího rozkazu odůvodněné, a to i tehdy, pokud okolnosti případu spadají pod čl. 2 odst. 1 rámcového rozhodnutí. Při rozhodování o proporcionalitě vydání EZR by justiční orgány měly zvážit určité skutečnosti, které určují, zda je vydání důvodné, nebo nikoliv. Těmito skutečnostmi jsou zejména závažnost trestného činu, trest, který bude pravděpodobně uložen, pokud bude osoba shledána

¹³⁴ § 192 zákona č. 104/2013 Sb., zákona o mezinárodní ...

¹³⁵ § 26 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹³⁶ § 202 zákona č. 104/2013 Sb., zákona o mezinárodní ...

¹³⁷ Čl. 8 odst. 1 a 2. Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

¹³⁸ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo ..., s. 240.

¹³⁹ Čl. 11 odst. 2. Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

¹⁴⁰ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo ..., s. 240.

¹⁴¹ Čl. 26 odst. 1. Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

¹⁴² Čl. 27. Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

vinou ze spáchání tohoto skutku, zájmy obětí trestného činu a pravděpodobnost vzetí dané osoby do vazby ve vystavujícím státě po jejím předání. Právní nástroje Evropské unie umožňují i jiná opatření justiční spolupráce v trestních věcech, kdy se tato opatření mohou v určitých případech ukázat jako vhodnější než EZR. Jsou jimi následující: 1. evropský vyšetřovací příkaz, 2. předávání vězňů, 3. předávání rozhodnutí o probaci a alternativních trestech, 4. evropský příkaz k výkonu dohledu a 5. vymáhání peněžitých pokut.¹⁴³

Před samotným vydáním evropského zatýkacího rozkazu je vystavujícímu justičnímu orgánu doporučeno, aby se informoval, zda proti této osobě není vedeno jiné řízení ve vystavujícím členském státě nebo zda existují vykonatelné tresty odnětí svobody a v případě, že tato skutečnost existuje, je doporučena komunikace tohoto justičního orgánu s dalšími vnitrostátními orgány za účelem koordinace dalšího postupu. S ohledem na zásadu speciality je účelnější, když bude vydán pouze jeden EZR zahrnující všechna řízení a výkony trestu.¹⁴⁴

Pokud se před vydáním EZR jeví jako pravděpodobné, že se proti vyžadované osobě vedou jiná řízení v jiných členských státech, případně zde existují vykonatelné tresty odnětí svobody, je vhodné, aby justiční orgán, který chce vydat evropský zatýkací rozkaz, kontaktoval justiční orgány těchto členských států za účelem koordinace následného postupu. Tato koordinace může spočívat v dohodě, který stát vydá evropský zatýkací rozkaz jako první, do kterého státu bude vyžadovaná osoba vydána nejprve, případně existuje možnost předat trestní řízení jednomu z příslušných členských států. Ačkoliv vykonávací justiční orgán není vázán dohodou týkající se souběžných evropských zatýkacích rozkazů, měl by ji vzít v potaz.¹⁴⁵

Při doručování evropského zatýkacího rozkazu je důležité, zda vystavující justiční orgán ví, kde se vyžadovaná osoba nachází, či nikoliv. Větší množství případů je takových, že pobyt dané osoby není znám. V takovém případě by měl být EZR doručen všem členským státům. Za tímto účelem by měl být vložen záznam do databáze Schengenského informačního systému (tento systém slouží zejména k vyhledávání osob a věcí, kdy do tohoto systému přispívají všechny členské státy EU, dále též jako „SIS“)¹⁴⁶. Vystavující orgán by měl dále zaslat kopii EZR a všechny relevantní informace Národní centrále SIRENE (tato centrála koordinuje kvalitu, zákonnost, odůvodněnost a aktuálnost českých záznamů vkládaných do

¹⁴³ Oznámení Komise ze dne 28. 09. 2017, Příručka k vydávání, s. 19–20.

¹⁴⁴ Tamtéž, s. 26–27.

¹⁴⁵ Tamtéž, s. 27.

¹⁴⁶ Schengenský informační systém [online]. Policie ČR, [cit. 02. 03. 2019]. Dostupné na <<https://www.policie.cz/clanek/schengensky-informacni-system.aspx>>.

SIS,¹⁴⁷ každý stát má svoji vlastní SIRENE).¹⁴⁸ Centrála SIRENE vystavujícího členského státu provede kontrolu informací, a to především jejich úplnosti, potvrdí vložení do systému SIS a sdělí obsah EZR všem ostatním centrálam SIRENE prostřednictvím výměny doplňujících informací. Ostatní centrály SIRENE poté kontrolují národní databáze včetně policejních a vězeňských databází, a pokud je dožadovaná osoba na základě těchto databází nalezena, je tato informace předána příslušnému orgánu, který EZR vykoná.¹⁴⁹

Postup se liší v případě, že je znám pobyt dožadované osoby. Vystavující orgán v takové situaci přímo vyrozumí justiční orgán, který evropský zatýkací rozkaz provede. Pro snížení rizika útěku dožadované osoby je možný stejný postup s databází SIS a centrálou SIRENE jako v případě, že pobyt této osoby znám není.¹⁵⁰

Evropský zatýkací rozkaz musí být přeložen do úředního jazyka nebo jednoho z úředních jazyků vykonávajícího státu nebo musí být v takovém jazyce rovnou vydán předemtný formulář, na kterém se EZR vydává. Pokud ovšem vykonávající stát prohlásil, že přijímá EZR v jednom z úředních jazyků Evropské unie, je možné ho podat i v tomto jazyce.¹⁵¹

Po zadržení vyžadované osoby začíná obvykle užší spolupráce a komunikace mezi justičními orgány členského státu vystavujícího a vykonávajícího, jejichž účelem je poskytnutí všech relevantních informací a výkon EZR, tato komunikace je zásadně přímá.¹⁵²

Pro výkon evropského zatýkacího rozkazu jsou striktně dané lhůty obsaženy v článku 17 odst. 2, 3 a 4 rámcového rozhodnutí. Pokud osoba souhlasí se svým předáním, mělo by být pravomocné rozhodnutí o EZR vydáno do 10 dnů od vyjádření tohoto souhlasu. V případě, že daná osoba s předáním nesouhlasí, mělo by být pravomocné rozhodnutí o EZR přijato do 60 dnů od zatčení této osoby. Pokud nelze evropský zatýkací rozkaz vykonat ve lhůtách dle odstavce 2 a 3, vykonávající justiční orgán o tom neprodleně vyrozumí vystavující justiční orgán spolu s důvodem tohoto prodloužení. V takovém případě rozhodnutí o EZR umožňuje prodloužit lhůtu o dalších 30 dnů. Nemůže-li vykonávající stát dodržet lhůty dle tohoto článku, musí vyrozumět Eurojust, a to i s důvodem tohoto prodloužení.¹⁵³

¹⁴⁷ Činnost národní centrály SIRENE [online]. Policie ČR, [cit. 02. 03. 2019]. Dostupné na <<https://www.policie.cz/clanek/schengensky-informacni-system.aspx>>.

¹⁴⁸ SIRENE cooperation [online]. European Commission, [cit. 02. 03. 2019]. Dostupné na <https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/schengen-information-system/sirene-cooperation_en>.

¹⁴⁹ Oznámení Komise ze dne 28. 09. 2017, Příručka k vydávání ..., s. 28–29.

¹⁵⁰ Tamtéž, s. 29–30.

¹⁵¹ Tamtéž, s. 30.

¹⁵² Tamtéž, s. 31.

¹⁵³ Čl. 17 odst. 2, 3, 4, 7 Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

Jak konstatoval SDEU, uplynutím lhůty k vydání pravomocného rozhodnutí o EZR (dle čl. 17 rámcového rozhodnutí) nezaniká povinnost státu, který je v prodlení s vydáním rozhodnutí, toto rozhodnutí přijmout.¹⁵⁴

Rámcové rozhodnutí v článku 23 stanovuje lhůtu k předání osoby po pravomocném rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu. Tato lhůta je dle odstavce 2 stanovena na deset dnů. Brání-li předání vyžadované osoby ve lhůtě dle odstavce 2 okolnosti, na něž nemohou mít členské státy vliv, naváží justiční orgány obou států vzájemný kontakt a dohodnou se na novém datu předání.¹⁵⁵

Justiční orgán má zásadně povinnost evropský zatýkací rozkaz vykonat, a to na základě zásady vzájemného uznávání a v souladu s ustanoveními rámcového rozhodnutí o EZR.¹⁵⁶

Může nastat situace, kdy je na určitou osobu vydáno více evropských zatýkacích rozkazů dvěma nebo více členskými státy, v takovém případě rozhoduje vykonávací justiční orgán o tom, který EZR bude vykonán. V článku 16 odstavci 2 jsou demonstrativně stanoveny okolnosti, které musí tento orgán zvážit, jsou jimi: 1. závažnost a místo spáchání trestných činů, 2. datum vydání EZR, 3. zda byl evropský zatýkací rozkaz vydán za účelem trestního stíhání nebo výkonu trestu odnětí svobody. V rámci tohoto rozhodování může vykonávající justiční orgán požádat Eurojust o stanovisko.¹⁵⁷

Specifický postup nastává v případě, kdy dva nebo více států vede řízení o EZR pro totožný skutek/skutky a proti totožné osobě. V takovém případě mají povinnosti komunikovat a spolupracovat.¹⁵⁸ Pokud tyto státy nedosáhnou konsensu, může kterýkoliv příslušný orgán dotčených států předat věc Eurojustu, pokud je Eurojust příslušný jednat dle čl. 4 odst. 1 tohoto rozhodnutí.¹⁵⁹

4.2 Důvody, pro které je možné odmítnout výkon evropského zatýkacího rozkazu

Důvody pro odmítnutí výkonu EZR jsou upraveny v článku 3 a 4 rámcového rozhodnutí¹⁶⁰ a v českém právu v § 205 odst. 2 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.¹⁶¹

¹⁵⁴ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. 07. 2015, Lanigan, sp. zn. C-237/15, 61 a 62.

¹⁵⁵ Čl. 23 odst. 2 a 3 Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

¹⁵⁶ Oznámení Komise ze dne 28. 09. 2017, Příručka k vydávání ..., s. 39.

¹⁵⁷ Čl. 16 odst. 1 a 2 Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

¹⁵⁸ Čl. 10 odst. 1 Rámcového rozhodnutí Rady 2009/948/SVV ze dne 30. listopadu 2009 o předcházení kompetenčním sporům při výkonu pravomoci v trestním řízení a jejich řešení, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁵⁹ Tamtéž, čl. 12 odst. 2.

¹⁶⁰ Čl. 4 Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

¹⁶¹ § 205 odst. 2 zákona č. 104/2013 Sb., zákona o mezinárodní ...

Rozhodnutí o EZR dělí důvody odmítnutí výkonu evropského zatýkacího rozkazu na povinné odmítnutí výkonu EZR (obligatorní – čl. 3) a důvody, pro které je možné výkon EZR odmítnout (fakultativní – čl. 4).

Obligatorní jsou následující:

1. Amnestie – na trestný čin, pro který byl vydán evropský zatýkací rozkaz, se vztahuje amnestie ve vykonávajícím státě, pokud byl tento stát příslušný k trestnímu stíhání tohoto trestného činu dle svého vlastního trestního práva.¹⁶² Do českého práva bylo toto ustanovení implementováno v ustanovení § 205 odst. 1 písm. c) zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.¹⁶³
2. Dodržení zásady *ne bis in idem* – vykonávající justiční orgán má informace, že vyžadovaná osoba byla pravomocně odsouzena za stejný trestný čin členským státem za předpokladu, že v případě odsouzení byl trest vykonán, právě je vykonáván nebo podle práva státu, který rozsudek vynesl, ho již nelze vykonat.¹⁶⁴ Do vnitrostátního práva bylo přijato pod ustanovením § 205 odst. 1 písm. i) zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.¹⁶⁵
3. Nedosažení věku trestní odpovědnosti – vyžadovaná osoba není dle práva vykonávajícího státu trestně odpovědná za skutek, pro který byl evropský zatýkací rozkaz vydán.¹⁶⁶ V českém právním řádu se v takovémto případě ukončuje předběžné šetření dle ustanovení § 203 odst. 9 písm. d) zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.¹⁶⁷

Všechny fakultativní důvody byly implementovány do českého právního řádu v § 205 odst. 2 zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.¹⁶⁸ Dle rámcového rozhodnutí to jsou tyto:

1. Jednání, pro které je EZR vydán, není trestným činem dle práva vykonávajícího členského státu. U poplatků, cel, daní nebo měny nelze odmítnout výkon z důvodu, že právo vykonávajícího státu neukládá stejný druh poplatku, cla, daně nebo neobsahuje stejnou úpravu, pokud jde o daně, poplatky, cla nebo měny, jako právo vystavujícího státu.¹⁶⁹

¹⁶² Čl. 3 odst. 1 Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

¹⁶³ KUBÍČEK Miroslav, POLÁK Přemysl. Zákon o mezinárodní ..., s. 650.

¹⁶⁴ Čl. 3 odst. 2. Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

¹⁶⁵ KUBÍČEK Miroslav, POLÁK Přemysl. Zákon o mezinárodní ..., s. 652.

¹⁶⁶ Tamtéž, čl. 3 odst. 3.

¹⁶⁷ § 203 odst. 9 písm. d) zákona č. 104/2013 Sb., Zákona o mezinárodní ...

¹⁶⁸ KUBÍČEK Miroslav, POLÁK Přemysl. Zákon o mezinárodní ..., s. 648–652.

¹⁶⁹ Tamtéž, čl. 4 odst. 1.

2. Osoba, proti které byl evropský zatýkací rozkaz vydán, je ve vykonávajícím státě stíhána pro totožný trestný čin, pro který byl EZR vydán.¹⁷⁰
3. Byl-li v členském státě vydán pravomocný rozsudek pro stejný trestný čin, který zamezuje dalšímu trestnímu stíhání, nebo pokud se justiční orgány vykonávajícího státu rozhodly buď nezahájit trestní stíhání kvůli trestnému činu, pro který byl EZR vydán, nebo zastavit takové řízení.¹⁷¹
4. Došlo k promlčení trestního stíhání nebo výkonu trestu dle práva vykonávajícího státu a jednání spadá do pravomoci tohoto členského státu na základě jeho vlastního trestního práva.¹⁷²
5. Vykonávající justiční orgán má informace, že vyžádaná osoba byla pravomocně odsouzena za stejný skutek ve třetím státě za podmínky, že v případě odsouzení byl trest vykonán, je právě vykonáván nebo ho podle práva státu, který rozsudek vydal, již nelze vykonat.¹⁷³
6. Pokud byl EZR vydán za účelem výkonu trestu odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím svobody a vyžádaná osoba se zdržuje ve vykonávajícím členském státě, je jeho občanem nebo zde trvale bydlí a tento stát se zaváže provést tento trest odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím svobody v souladu se svým vnitrostátním právem.¹⁷⁴
7. Evropský zatýkací rozkaz se vztahuje na trestné činy, které: a) byly podle práva vykonávajícího státu spáchány zcela nebo z části na území vykonávajícího státu nebo na místě, které se za takové území považuje, nebo b) byly spáchány mimo území vystavujícího státu a právo vykonávajícího státu neumožňuje stíhání za stejné trestné činy, byly-li spáchány mimo jeho území.¹⁷⁵

Zákon o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních stanovuje i další důvody pro odmítnutí výkonu EZR. Z tohoto zákona lze usuzovat, že český zákonodárce nechápe výčet možností odmítnutí výkonu evropského zatýkacího rozkazu dle čl. 4 rámcového rozhodnutí jako taxativní. Tyto důvody vycházejí z bodů 12 a 13 Preambule rámcového rozhodnutí, jedná se tedy o diskriminační důvody nebo vydání do státu, ve kterém hrozí trest smrti, mučení nebo jiné nelidské či ponižující zacházení nebo trest.¹⁷⁶ Tyto důvody jsou

¹⁷⁰ Tamtéž, čl. 4 odst. 2.

¹⁷¹ Čl. 4 odst. 3 Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

¹⁷² Čl. 4 odst. 4 Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

¹⁷³ Tamtéž, čl. 4 odst. 5

¹⁷⁴ Tamtéž, čl. 4 odst. 6.

¹⁷⁵ Tamtéž, čl. 4 odst. 7.

¹⁷⁶ Tamtéž, odst. 12 a 13 preambule

implementovány do § 205 odst. 2 písm. l) a m) zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.¹⁷⁷ Česká úprava uvádí pod písmenem d) jako důvod pro odmítnutí výkonu EZR případ, kdy evropský zatýkací rozkaz byl vydán pro skutek, za který dle práva vyžadujícího státu nelze uložit trest odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím svobody s horní hranicí alespoň 12 měsíců nebo za který nemá být vykonán trest odnětí svobody nebo ochranného opatření spojeného s odnětím svobody v délce alespoň 4 měsíců.¹⁷⁸ Tento důvod vychází z článku 2 odst. 1 rozhodnutí o EZR.¹⁷⁹

4.3 Implementace do českého právního řádu

Pro Českou republiku vznikla povinnost implementovat evropský zatýkací rozkaz přistoupením do Evropské unie, a to ke dni 1. 5. 2004. EU přijala EZR ve formě rámcového rozhodnutí, což znamená, že se jednalo o mezivládní spolupráci v rámci III. pilíře EU, podmíněnou jednomyslným přijetím všemi členskými státy. EZR vyžadoval přijetí vnitrostátní prováděcí legislativou v každém členském státu. Účelem rámcového rozhodnutí je sblížení právních předpisů a nemá přímý účinek. Závaznost rámcových rozhodnutí plyne pro členské státy z výsledku, kterého má být dosaženo, nicméně volba způsobu, jak tohoto výsledku bude dosaženo, spočívá na jednotlivých státech. V České republice byla přijata novela trestního zákona a trestního řádu až 1. 11. 2004, a to díky rozsáhlé diskuzi, která tomuto přijetí předcházela. Novela trestního řádu byla přijata pod č. 539/2004 Sb. a trestního zákona pod č. 537/2004 Sb.,¹⁸⁰ kdy v tomto předpise byl v hlavě 25 přijat oddíl třetí s názvem „zvláštní ustanovení o předávání osob mezi členskými státy Evropské unie na základě evropského zatýkacího rozkazu.“¹⁸¹

Obě tyto novely byly předmětem ústavní stížnosti skupiny poslanců a senátorů Parlamentu České republiky, kteří měli předmětné novely za protiústavní, a to konkrétně s ohledem článkem 14 odst. 4 Listiny, dle něhož nesmí být občan nucen k opuštění vlastní vlasti¹⁸², a s článkem 39 Listiny, dle něhož jen zákon může stanovit, které jednání je trestným

¹⁷⁷ § 205 odst. 2 písm. l) a m) zákona č. 104/2013 Sb., zákona o mezinárodní ...

¹⁷⁸ Tamtéž, § 205 odst. 2 písm. d)

¹⁷⁹ Čl. 2 odst. 1 Rámcového rozhodnutí Rady ze dne 13. června 2002 o evropském ...

¹⁸⁰ JELÍNEK, Jirí a kol. Trestní právo ..., s. 242.

¹⁸¹ Oddíl třetí zákona č. 141/1961 Sb., ve znění zákona č. 539/2004

¹⁸² Čl. 14. odst. 4 Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 SB., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů.

činem a jaký trest, jakož i jiné újmy na právech nebo majetku, lze za jeho spáchání uložit.¹⁸³
184

Ústavní soud konstatoval, že „z čl. 1 odst. 2 Ústavy, ve spojení s principem spolupráce, stanoveným čl. 10 Smlouvy o ES, vyplývá ústavní princip, podle něhož mají být domácí právní předpisy včetně ústavy interpretovány souladně s principy evropské integrace a spolupráce komunitárních orgánů a orgánů členského státu. Pokud tedy existuje několik interpretací Ústavy, jejíž součástí je Listina základních práv a svobod, přičemž jen některé z nich vedou k dosažení závazku, který převzala Česká republika v souvislosti se svým členstvím v EU, je nutno volit výklad, který podporuje realizaci tohoto závazku, a nikoli výklad, který tuto realizaci znemožňuje. Tyto závěry se vztahují i na výklad čl. 14 odst. 4 Listiny.“¹⁸⁵

K čl. 14 odst. 4 Listiny se Ústavní soud vyjádřil tak, že přijetím EZR není narušen trvalý vztah mezi občanem a státem. Občan předaný do jiného státu Evropské unie zůstává i v průběhu řízení pod ochranou svého domovského státu. Evropský zatýkácí rozkaz umožňuje časově omezené předání občana k jeho stíhání v členském státu Evropské unie pro konkrétně vymezený skutek, přičemž po skončení tohoto řízení mu nic nebrání vrátit se zpět na území České republiky. Občan se může bránit proti opatřením orgánů činných v trestním řízení při předání podle evropského zatýkácího rozkazu opravnými prostředky, a to včetně ústavní stížnosti.¹⁸⁶

Od 1. 1. 2014 je úprava Evropského zatýkácího rozkazu implementována v § 189 a násl. zákona č. 104/2013 Sb., o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních,¹⁸⁷ který byl přijat jako komplexní zákon upravující celou tuto právní oblast včetně extradice a dalších institutů.

4.4 Evropský zatýkácí rozkaz a řízení proti uprchlému

Řízení proti uprchlému je zvláštním typem trestního řízení, o jehož konání rozhoduje po podání obžaloby soud, a to jak na návrh státního zástupce, tak i bez návrhu. Návrh může státní zástupce podat už v obžalobě.¹⁸⁸ Takovéto řízení lze konat proti tomu, kdo se vyhýbá trestnímu řízení pobytem v cizině nebo tím, že se skrývá.¹⁸⁹ Obviněnému je obligatorně stanoven obhájce a právě obhájci se doručuje usnesení o zahájení trestního stíhání¹⁹⁰, stejně

¹⁸³ JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo ..., s. 242.

¹⁸⁴ Čl. 39 Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 SB., o vyhlášení Listiny základních

¹⁸⁵ Nález Ústavního soudu ze dne 03. 05. 2006, sp. zn. PL ÚS 66/04, bod 61.

¹⁸⁶ Nález Ústavního soudu ze dne 03. 05. 2006, sp. zn. PL ÚS 66/04, bod 62.

¹⁸⁷ § 189 a násl. zákona č. 104/2013 Sb., zákona o mezinárodní ...

¹⁸⁸ § 305 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁸⁹ § 302 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹⁰ § 303 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

tak veškeré další písemnosti určené obviněnému.¹⁹¹ Toto řízení může skončit pravomocným odsuzujícím rozsudkem, který ovšem může odsouzený v případě, že důvody, pro které se řízení vedlo, pominuly, nechat zrušit návrhem na zrušení rozsudku, a to ve lhůtě 8 od doručení rozhodnutí. Soud je následně povinen rozhodnutí zrušit a provést znovu hlavní líčení.¹⁹²

V trestním řízení u soudů v České republice vedeném proti státnímu občanovi, který uprchl a nachází se v jiném členském státě EU, se postupuje jak podle trestního řádu, obecného předpisu, tak podle zákona o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech, který upravuje vydání evropského zatýkacího rozkazu. To znamená, že orgány činné v trestním řízení mohou souběžně provádět úkony trestního řízení podle trestního řádu v řízení proti uprchlému, i úkony, které souvisejí s vydáním evropského zatýkacího rozkazu dle § 189 a násl. zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních.¹⁹³

Pokud se obviněný, proti němuž bylo zahájeno trestní řízení, nebo pravomocně odsouzená osoba, která nenastoupila k výkonu trestu, bude nacházet na území jiného státu Evropské unie, bude se obligatorně postupovat dle ustanovení o evropském zatýkacím rozkazu.¹⁹⁴ Pokud by se taková osoba nacházela mimo EU, bude využit institut extradice. Došlo-li k předání osoby podezřelé ze spáchání trestného činu v trestním řízení a toto řízení ještě nebylo pravomocně ukončeno, pak se v dané věci nadále pokračuje v přítomnosti této osoby. Pokud ovšem řízení již bylo pravomocně skončeno a odsouzený byl shledán vinným z trestného činu, může tento odsouzený podat návrh na zrušení daného rozhodnutí a trvat na opětovném projednání věci v hlavním líčení.¹⁹⁵

Důležitým principem, který je třeba zmínit, je zásada speciality, zakotvená v § 198 zákona č. zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních ve vztahu k EZR a řízení proti uprchlému. Tato zásada, jak je zmíněno výše v této práci, říká, že osoba nemůže být zbavena osobní svobody ani proti ní nemůže být vedeno trestní řízení nebo vykonán trest či ochranné opatření pro jiný skutek, než pro který byla předána, pokud se nejedná o jednu z taxativně stanovených výjimek.¹⁹⁶ V praxi to znamená, že pokud by bylo zahájeno vícero

¹⁹¹ § 306 odst. 1 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹² § 306a odst. 2 zákona č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹³ GURLICH, Aleš, KOHÚT, Pavel. Evropský zatýkací rozkaz a řízení proti uprchlému[online]. Právní prostor, 18. 04. 2014 [cit. 20. 02. 2019]. Dostupné na <<https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/evropsky-zatykaci-rozkaz-a-řízení-proti-uprchlému?fbclid=IwAR0hbYlsEyCm2X3WL6rfPbICbld0DTQxBL0Vf4QT7BvNiRkQcP7k9VJw77Y>>.

¹⁹⁴ § 189 a násl. zákona č. 104/2013 Sb. zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹⁵ GURLICH, Aleš, KOHÚT, Pavel. Evropský zatýkací ...

¹⁹⁶ § 198 zákona č. 104/2013 Sb., zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních, ve znění pozdějších předpisů.

řízení proti uprchlému pro několik trestných činů a evropský zatýkací rozkaz by byl vydán jen na jedno z nich, nemohou být zbylá řízení (případně tresty odnětí svobody apod.) vykonána, ledaže by nastala jedna z taxativně vymezených možností (například by byl udělen souhlas orgánu předávajícího státu). Výjimkou z tohoto pravidla je vztah mezi Českou a Slovenskou republikou dle Protokolu o změně a doplnění Smlouvy mezi Českou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech z 29. 10. 1992 a jejího závěrečného protokolu (Sdělení č. 65/2014 Sb.).¹⁹⁷ ¹⁹⁸ S účinností tohoto protokolu došlo ke zrušení zásady speciality ve styku obou států. K této problematice se vyjádřil ostatně i Ústavní soud ve svém nálezu ze dne 23. 8. 2017, sp. zn.: III. ÚS 93/17, kdy potvrdil, že výše zmíněný protokol se vztahuje i na osoby, o jejichž předání bylo rozhodnuto před 1. 12. 2014, tedy před jeho platností.¹⁹⁹

¹⁹⁷ Čl. 30 odst. 3 Sdělení č. 209/1993 Sb., Smlouva mezi Českou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹⁸ Sdělení č. 65/2014 Sb., Protokol o změně a doplnění Smlouvy mezi Českou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech, ve znění pozdějších předpisů.

¹⁹⁹ Nález Ústavního soudu ze dne 23. 08. 2017, sp. zn. III. ÚS 93/17, body 11, 31.

5 Vztah evropského zatýkacího rozkazu a řízení před Mezinárodním trestním soudem

Na úvod je potřeba vysvětlit, co to Mezinárodní trestní soud (dále též „ICC“) je, a proč je důležitý v souvislosti s Evropským zatýkacím rozkazem. ICC je první a jediný trvalý mezinárodní trestní soud stíhající nezávažnější zločiny.²⁰⁰ Soud má vztahy s Organizací spojených národů,²⁰¹ je trvale usídlen v Haagu²⁰² a byl založen zakladatelskou smlouvou (Římským statutem Mezinárodního trestního soudu). Tento statut podepsalo 17. července 1998 celkem 120 zemí, 1. července 2002 byl ratifikován 60 státy a od této doby je účinný.²⁰³ V současné době tento dokument ratifikovalo 123 států a není bez zajímavosti, že ač země jako Rusko nebo Spojené státy americké statut podepsaly, doposud ho nestvrdily.²⁰⁴

Důležité je vymezit jurisdikci soudu: *„pravomoc Soudního dvora je omezena pouze na nejzávažnější trestné činy mezinárodního společenství jako celku. Soudní dvůr má pravomoc v souladu s tímto statutem na následující trestné činy:*

- a) *zločin genocidy*
- b) *zločiny proti lidskosti*
- c) *válečné zločiny*
- d) *zločin agrese*²⁰⁵

(agrese byla definována až rezolucí z 11. 6. 2010).²⁰⁶ Aby bylo možné tyto zločiny stíhat, musejí být spáchány buď na území státu, který je signatářem Římského statutu,²⁰⁷ nebo občanem státu který je signatářem Římského statutu.²⁰⁸ Trestný čin musí být spáchán poté, co statut v daném státě nabyt účinnosti.²⁰⁹ Další podmínkou je, že ve státě, který má jurisdikci nad daným skutkem, není vedeno totožné řízení. Výjimkou jsou například řízení, kdy stát není schopen nebo ochoten skutek vyšetřit či stíhat.²¹⁰

Rámcové rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu uvádí 32 trestných činů, u kterých není nutné zkoumat oboustrannou trestnost. Jedinou podmínkou je, aby za ně ve vystavujícím členském státě bylo možné uložit trest odnětí svobody nebo ochranné

²⁰⁰ Článek 1 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu ze dne 17. 7. 1998.

²⁰¹ Tamtéž, Článek 2.

²⁰² Tamtéž, Článek 3,1.

²⁰³ International Criminal Court, [online]. [cit. 1. 10. 2018]. Dostupné na <<https://www.icc-cpi.int/about>>.

²⁰⁴ International Criminal Court, [online]. [cit. 1. 10. 2018]. Dostupné na <https://asp.icc-cpi.int/en_menus/asp/states%20parties/pages/the%20states%20parties%20to%20the%20rome%20statute.aspx>.

²⁰⁵ Článek 5,1. Římského statutu Mezinárodního trestního soudu ze dne 17. 7. 1998

²⁰⁶ Resolution RC/Res 6 [cit. 1. 10. 2018]. Dostupné na <<https://treaties.un.org/doc/source/docs/RC-Res.6-ENG.pdf>>.

²⁰⁷ Článek 12,1. Římského statutu Mezinárodního trestního soudu ze dne 17. 7. 1998.

²⁰⁸ Tamtéž, Článek 12,2. b).

²⁰⁹ Tamtéž, Článek 11.

²¹⁰ Tamtéž, Článek 17,1 a).

opatření s horní hranicí sazby nejméně tři roky.²¹¹ Tento seznam zahrnuje všechny činy, které spadají pod jurisdikci Mezinárodního trestního soudu.

Ačkoliv se Evropský zatýkací rozkaz zabývá pouze žádostmi o zatčení a předání mezi členskými státy EU, nikoliv mezi členským státem EU a Mezinárodním trestním soudem, může jeho využití představovat několik výhod při stíhání trestných činů spadajících pod jurisdikci ICC ze strany států EU. Díky EZR, v rámci kterého je stíhání trestných činů založeno na principu komplementarity, je zjednodušen proces předávání v rámci EU, a vzniká tak jednotný regionální systém zadržování a předávání osob podezřelých ze spáchání trestných činů spadající pod jurisdikci ICC. Takovýto jednotný systém neexistuje v žádném jiném regionu na světě.²¹²

Evropský zatýkací rozkaz se může stát prostředkem k tomu, aby členské státy Evropské unie (každý členský stát EZ ratifikoval Římský statut ICC²¹³) splnily obecnou povinnost „plně spolupracovat“, danou článkem 86 Statutu.²¹⁴ Konkrétněji by se to mohlo projevit při aplikaci článku 89 odst. 1 Statutu, dle něho může Mezinárodní trestní soud podat žádost o zadržení a předání kterémukoliv státu, na jehož území by se daná osoba mohla nacházet.²¹⁵ Zde se dostáváme k jádru problému. Vzhledem k aplikaci zásady volného pohybu osob v rámci Schengenského prostoru je totiž velice pravděpodobně možné, že dříve než by ve státě, který byl požádán o zadržení a předání určité osoby, došlo k vyřízení dané žádosti, stihla by daná osoba překročit hranice dožádaného státu a mohla by se pohybovat kdekoli v Schengenském prostoru. Jako účinný prostředek se proto jeví evropský zatýkací rozkaz, který stát může vydat k nalezení, zadržení a předání osoby hledané ICC. Uvedme zde příklad: Mezinárodní trestní soud požádá Českou republiku o vydání určité osoby, která se nachází na našem území, ale dřív, než dojde k jejímu zadržení českými orgány, překročí daná osoba hranice a zdržuje se v jiném státu EU. Česká republika tak namísto pouhého informování ICC o faktu, že podezřelý není na jejím území, může vydat evropský zatýkací rozkaz za účelem zjištění, kde

²¹¹ Článek 2 odst. 2 Rámcového rozhodnutí Rady o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy, ve znění pozdějších předpisů.

²¹² VIERRUCI, Luisa. The European Arrest Warrant – An Additional Tool for Prosecution ICC Crimes [online]. ACADEMIA, [cit. 2. 10. 2018]. Dostupné na <http://www.academia.edu/1238831/European_Arrest_Warrant-An_Additional_Tool_for_Prosecuting_ICC_Crimes_The>.

²¹³ International Criminal Court, [online]. [cit. 1. 10. 2018]. Dostupné na <https://asp.icc-cpi.int/en_menus/asp/states%20parties/pages/the%20states%20parties%20to%20the%20rome%20statute.aspx>.

²¹⁴ Článek 86 Římského statutu Mezinárodního trestního soudu ze dne 17. 7. 1998.

²¹⁵ Tamtéž, Článek 89 odst. 1.

se podezřelý nachází, a jeho zadržení s využitím Schengenského informačního systému nebo Interpolu.²¹⁶

Lze konstatovat, že pokud bude EZR proveden dle příslušných garančních procesů stanovených dle mezinárodního práva, může evropský zatýkací rozkaz představovat pro státy EU prostředek k zajištění mezinárodní spolupráce při stíhání nejzávažnějších trestných činů spadajících pod jurisdikci Mezinárodního trestního soudu, a to jak na národní, tak na mezinárodní úrovni přesně tak, jak je to stanoveno v Preambuli Římského statutu Mezinárodního trestního soudu.²¹⁷ Obě instituce mají i podobnou terminologii a způsob předávání osob, především oproti klasické extradici upouští od zásady oboustranné trestnosti a zrušení ustanovení o nevydávání vlastních občanů ke stíhání.²¹⁸

²¹⁶ VIERRUCI, Luisa. The European Arrest Warrant – An Additional Tool for Prosecution ICC Crimes [online]. ACADEMIA, [cit. 2. 10. 2018]. Dostupné na <http://www.academia.edu/1238831/European_Arrest_Warrant-An_Additional_Tool_for_Prosecuting_ICC_Crimes_The>.

²¹⁷ VIERRUCI, Luisa. The European Arrest ...

²¹⁸ VIERRUCI, Luisa. The European Arrest ...

6 Výzvy a kontroverze evropského zatýkacího rozkazu

V současné době se evropský zatýkací rozkaz považuje za úspěšný nástroj trestního soudnictví založený na vzájemném uznávání, který se osvědčil jako nástroj umožňující rychlé předávání osob v rámci Evropské unie. Nicméně došlo i na podkopání důvěryhodnosti systému jeho údajným nadužíváním a nedostatkem jasných záruk v oblasti základních práv a kontrol proporcionality.²¹⁹

Nadužívání a porušování proporcionality lze shledat v tom, že EZR byl opakovaně vydáván ve věcech málo závažných trestných činů, a to alespoň dle zjištění Pracovní skupiny Rady pro spolupráci v trestních věcech, která o tom v rámci čtvrtého procesu hodnotících návštěv vydala zprávu (tato zpráva byla zveřejněna dne 9. 7. 2007). Šlo například o krádež dvou pneumatik, držení 1,5 gramu marihuany, krádež selete, držení 0,15 gramu heroinu a další.²²⁰

Lze konstatovat, že EZR selhal i v některých dalších případech. Příkladem takového selhání je rozhodnutí Irského nejvyššího soudu, který odmítl vydat irského občana, který údajně zabil dvě malé děti při autonehodě, do Maďarska. Irský nejvyšší soud nezpochybňoval fakta případu nebo výsledek trestního procesu v Maďarsku, ale argumentoval tím, že tato osoba technicky vzato neuprchla z Maďarska, ale pouze se nevrátila, když ze země vycestovala se souhlasem maďarských orgánů, a proto právní požadavky na vydání EZR dle irské právní úpravy nebyly splněny.²²¹ Nicméně požadavek, aby předmětná osoba uprchla, byl z irského práva odstraněn a maďarské justiční orgány vydaly nový evropský zatýkací rozkaz.²²²

V usnesení Evropského parlamentu ze dne 27. 02. 2014, které bylo přijato na základě legislativní iniciativní zprávy Výboru pro občanské svobody, spravedlnost a vnitřní věci, byla Komise požádána, aby do jednoho roku od přijetí usnesení předložila legislativní novelu na nápravu a objasnění některých aspektů EZR. Parlament zvažoval revizi evropského

²¹⁹ Revision of the European arrest warrant [online]. European Parliament 20. 02. 2019 [cit. 10. 03. 2019]. Dostupné na <<http://www.europarl.europa.eu/legislative-train/theme-area-of-justice-and-fundamental-rights/file-revision-of-the-european-arrest-warrant>>.

²²⁰ Zpráva Pracovní skupiny Rady EU pro spolupráci v trestních věcech ze dne 09. 07. 2007, sp. zn. 10975/07, také dostupné na <<http://www.statewatch.org/news/2007/jul/eu-eaw-evaluation.pdf>>.

²²¹ MCDONNALD, Dearbhail. Courts refuse to extradite man in child death cash [online]. Independent.ie 09. 07. 2007 [cit. 10. 03. 2019]. Dostupné na <<https://www.independent.ie/irish-news/courts-refuse-to-extradite-man-in-child-death-crash-26303389.html>>.

²²² HEALY, Tim. Man fails in bid to stop Hungarian extradition [online]. Independent.ie 12. 02. 2011 [cit. 10. 03. 2019]. Dostupné na <<https://www.independent.ie/irish-news/courts/man-fails-in-bid-to-stop-hungarian-extradition-26694694.html>>.

zatýkacího rozkazu, která se zdála být nezbytná k předejití justičním omylům, dlouhým obdobím vyšetřovací vazby a jiným porušením základních práv vyšetřovaných osob.²²³

V návaznosti na toto usnesení Komise vyjádřila názor, že rámcové rozhodnutí není třeba znovu otevírat kvůli zlepšení systému EZR, a to proto, že požadované otázky, které určil Evropský parlament, lze řešit i přijetím právních předpisů o minimálních normách procesních práv a zajištěním plného provádění doplňkových nástrojů soudní spolupráce (například příkaz k dohledu a další). Mimo to by Komise mohla po 1. 12. 2014 využít své pravomoci k prosazování práva, aby zajistila, že členské státy budou plnit své povinnosti týkající se provádění právních předpisů, což zlepší účinnost soudní spolupráce. Studie Evropského parlamentu s názvem „Mapování nákladů na mimoevropskou politiku“ odhadla roční přírůstek ze zlepšené spolupráce v oblasti evropského zatýkacího rozkazu na 43 milionů EUR. Příkladem může být snížení nákladů na vazbu v přípravném řízení, což je nyní přibližně 3 000 EUR měsíčně. Komise byla opakovaně vyzvána k reformě evropského zatýkacího rozkazu, a to Evropským parlamentem v roce 2016 a nevládní organizací v červenci 2018.²²⁴

Ve svém rozsudku ve věci Aranyinosi a Căldăraru SDEU konstatoval, že má-li vykonávající justiční orgán k dispozici objektivní a přesné údaje ohledně vězeňských podmínek ve vystavujícím členském státě, svědčící o existenci systémových nedostatků týkajících se určitých skupin osob nebo určitých vězeňských zařízení, musí přesně ověřit, zda existují vážné a prokazatelné důvody se domnívat, že vyžadovaná osoba, na niž je vydán evropský zatýkací rozkaz za účelem trestního stíhání nebo výkonu trestu odnětí svobody, bude v důsledku podmínek, v jakých má být v tomto členském státě vězněna, vystavena v případě svého předání do uvedeného členského státu skutečnému nebezpečí nelidského či ponižujícího zacházení ve smyslu článku 4 Listiny. Vykonávající justiční orgán musí za tímto účelem požádat o poskytnutí doplňujících informací vystavující justiční orgán. Vykonávající justiční orgán musí rozhodnutí o vyžadované osobě odložit do doby, kdy obdrží doplňující informace, které mu umožní existenci takového nebezpečí vyloučit. Nelze-li existenci tohoto nebezpečí vyloučit v přiměřené lhůtě, musí tento orgán rozhodnout, zda je namístě postup předání ukončit.²²⁵

Evropská Komise vydala v říjnu 2017 příručku o vydávání a provádění EZR. Tato příručka obsahuje pokyny týkající se postupů EZR, úvahy o základních právech a popis

²²³ HEALY, Tim. Man in bid to stop Hungarian extradition

²²⁴ Tamtéž.

²²⁵ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 05. 04. 2016, Aranyinosi a Căldăraru, sp. zn. C-404/15

procesních práv podezřelých. Komisařka Věra Jourová v prosinci 2017 prohlásila, že Komise nevidí potřebu měnit systém EZR, pokud jde o seznam trestných činů.²²⁶

Co se statistik týče, bylo v roce 2005 vydáno 6 894 evropských zatýkacích rozkazů a vykonáno jich bylo 836, o 10 let později (v roce 2015) už bylo vydáno 16 144 EZR a z toho jich bylo vykonáno 5 304.²²⁷

Pravděpodobně největší výzvou, spojenou s přijetím evropského zatýkacího rozkazu, byla možnost předávání vlastních státních občanů k trestnímu stíhání do jiného členského státu. V České republice tento postup posvětil Ústavní soud. Nicméně podobným problémem se zabýval i Ústavní soud v Polsku ze dne 27. 4. 2005 sp. zn. P1/05 a shledal že EZR, jak je uzákoněn v polském právním systému, a v míře, v jaké umožňoval předání polských občanů do jiných zemí za účelem trestního stíhání, je protiústavní. Pozdržel nicméně zneplatnění příslušných ustanovení o 18 měsíců tak, aby se mohla změnit ústava.²²⁸

Poměrně novým rozhodnutím SDEU byla řešena otázka práva na spravedlivý proces a možnosti odmítnutí výkonu evropského zatýkacího rozkazu. SDEU ve svém rozhodnutí ze dne 25. 7. 2018 ve věci LM konstatoval, že justiční orgán vykonávajícího státu nesmí EZR vykonat v případě, že existuje reálné riziko, že dotčený jednotlivec by vydáním utrpěl porušení svého práva na nezávislý soud, a tím i podstaty svého práva na spravedlivý proces v důsledku nedostatků ovlivňujících nezávislost soudnictví ve vystavujícím členském státě.²²⁹ Členský stát je zásadně povinen provést EZR, může odmítnout jeho výkon pouze dle čl. 3 a 4 rámcového rozhodnutí. Soudní dvůr Evropské unie z tohoto pravidla nicméně stanovil výjimku ve svém rozhodnutí ze dne 5. 4. 2016 (případ Aranyniosí a Căldăraru, viz výše), a to, že EZR nesmí být vykonán, pokud ve vystavujícím členském státě existuje skutečné riziko nelidského nebo ponižujícího zacházení. Tímto rozhodnutím ze dne 25. 7. 2018 ve věci LM je určena další taková výjimka v případě, kdy je porušeno právo na spravedlivý proces.²³⁰ Dotyčná osoba argumentovala tím, že v souvislosti s nedávnými reformami soudního systému v Polské republice je zbavena práva na spravedlivý proces.²³¹ Polsko opakovaně čelilo kritice ze strany Evropské unie v souvislosti se svou reformou soudního systému a situace

²²⁶ Revision of the European arrest warrant [online]. European Parliament ...

²²⁷ Evropský zatýkací rozkaz [online]. European justice ...

²²⁸ GUILD, Elspeth a kol. Constitutional Challenges to the European arrest Warrant. Nijmegen: Wolf Legal Publishers., 2006, s. 125.

²²⁹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 25. 07. 2018, LM, sp. zn. C-216/18, bod. 79.

²³⁰ BERTRAND, Joris. The Rule of Law in Poland and the European Arrest Warrant: A Blessing in Disguise? [online]. Oxford Human Rights Hub 19. 09. 2018 [cit. 10. 03. 2019]. Dostupné na <<http://ohrh.law.ox.ac.uk/the-rule-of-law-in-poland-and-the-european-arrest-warrant-a-blessing-in-disguise/>>.

²³¹ Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 25. 07. 2018, LM, sp. zn. C-216/18, bod. 16.

vyvrcholila pozastavením polského členství v Evropské justiční síti a EU poprvé v historii uplatnila tzv. článek 7, který by teoreticky mohl skončit až ztrátou hlasovacích práv v Radě.²³²

Zajímavou zůstává i situace Velké Británie, kdy v případě že dojde k „brexitu“ bez dohody, nebude nadále moci využívat evropský zatýkáací rozkaz.²³³ Nicméně do vystoupení Spojeného království z Evropské unie evropský zatýkáací rozkaz platí a členské státy nemohou pozastavit spolupráci s Velkou Británií v rámci EZR.²³⁴ Otázkou zůstává, co se stane v případě „brexitu“ s dohodou. Některé členské státy mají v ústavách zakotven zákaz vydávání vlastních občanů mimo území Evropské unie, změna ústav v těchto státech by tak byla problematická,²³⁵ a proto není jisté, zda si Spojené království bude moci evropský zatýkáací rozkaz ponechat, nebo nikoliv.

²³² CIENSKI, Jan. Poland suspended from EU judicial organization [online]. Politico 17. 09. 2018 [cit. 10. 03. 2019]. Dostupné na <<https://www.politico.eu/article/poland-rule-of-law-suspended-from-eu-judicial-organization/>>.

²³³ CROFT, Jane. CPS prepares for no-deal Brexit and loss of European arrest warrant [online]. Financial Times 13. 11. 2018 [cit. 10. 03. 2019]. Dostupné na <<https://www.ft.com/content/553e4d24-e760-11e8-8a85-04b8afea6ea3>>.

²³⁴ MISCHKE, Judith. European Arrest Warrant apply until Brexit date, says ECJ [online]. Politico 19. 09. 2018 [cit. 10. 03. 2019]. Dostupné na <<https://www.politico.eu/article/european-arrest-warrants-apply-until-brexit-date-says-european-court-justice/>>.

²³⁵ BLITZ, James. What Brexit means for extradition for the UK [online]. Financial Times 17. 09. 2018 [cit. 10. 03. 2019]. Dostupné na <<https://www.ft.com/content/fb6225e6-b276-11e8-99ca-68cf89602132>>.

Závěr

Cílem této diplomové práce bylo přiblížit institut evropského zatýkacího rozkazu a poukázat na jeho přínosy a problémy s ním spojené.

Přijetí institutu evropského zatýkacího rozkazu je významným projevem europeizace trestního práva. Zatímco původní integrační procesy v rámci evropského společenství byly čistě hospodářské, s účinností Schengenských dohod, které vedly ke zrušení hraničních kontrol, vyvstala potřeba efektivnější spolupráce v boji se zločinem, který přesahuje hranice jednotlivých států. EZR lze chápat jako vyústění procesu budování prostoru svobody, bezpečnosti a práva v EU, kdy hlavním impulsem pro jeho přijetí nebyla shodou okolností událost v Evropě, ale teroristické útoky v USA ze dne 11. 9. 2001.

Evropský zatýkací rozkaz nahradil mezi členskými státy Evropské unie klasický institut extradice. V této práci jsem se proto věnoval jak extradici samotné, tak porovnání obou institutů. Vycházel jsem přitom z toho, že oba mají stejný účel, a to potrestat pachatele trestného činu, který ve snaze uniknout potrestání překročí hranice jiného státu. Hlavními přínosy EZR oproti extradici jsou částečné upuštění od požadavku oboustranné trestnosti u 32 taxativně stanovených skutkových podstat, předávání vlastních státních příslušníků, striktně stanovené lhůty pro vydání pravomocného rozhodnutí o výkonu EZR a fakt, že řízení probíhá pouze mezi justičními orgány členských států bez jakýchkoli politických ohledů.

Poukazuji také na to, že EZR znamená průlom do zásady nevydávání vlastních občanů stíhaných nebo odsouzených za spáchání trestného činu do jiného státu.

Vysvětlil jsem, jak funguje proces vydávání evropského zatýkacího rozkazu dle rámcového rozhodnutí, včetně využití Schengenského informačního systému, a obligatorní a fakultativní důvody pro odmítnutí výkonu EZR jak podle rámcového rozhodnutí, tak podle české právní úpravy. V rámci procesu vydávání považuji za nejdůležitější striktně stanovené lhůty pro přijetí pravomocného rozhodnutí o výkonu evropského zatýkacího rozkazu, a to na 10 dnů v případě, že vyžadovaná osoba souhlasí s předáním, a 60 dnů v případech ostatních. Stanovení těchto lhůt vedlo k výraznému zrychlení procesu oproti klasickému vydávání.

Pozornost jsem věnoval také implementaci rámcového rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu do českého právního řádu. Zatímco původně byly přijaty novely trestního zákoníku a trestního řádu, v roce 2013 došlo k přijetí zákona o mezinárodní justiční spolupráci ve věcech trestních jako zvláštního zákona, ve kterém jsou upraveny i ostatní formy justiční spolupráce v této oblasti. Implementace rámcového rozhodnutí nebyla bez obtíží. Skupina poslanců a senátorů Parlamentu České republiky se obrátila s ústavní stížností

na Ústavní soud. Porušení Ústavního pořádku spatřovali členové Parlamentu v tom, že občané ČR by byli při výkonu evropského zatýkacího rozkazu nuceni k opuštění vlasti. Ústavní soud však návrh zákonodárců zamítl. Poukázal na skutečnost, že předání je pouze dočasné a občanovi nic nebrání vrátit se po skončení řízení, pro které byl předán, zpět do České republiky. Ústavní soud tak přípustnost aplikace EZR Českou republikou potvrdil.

Velkou výhodou spatřuji v možnosti využití evropského zatýkacího rozkazu v souvislosti s řízeními, která jsou vedena před Mezinárodním trestním soudem. Zde se jeví jako vhodnější vydat evropský zatýkací rozkaz v případě, že osoba hledaná Mezinárodním trestním soudem opustí území členského státu dřív, než daný členský stát stihne o žádosti ICC rozhodnout, než pouze informovat ICC, že daná osoba již na území tohoto členského státu nenachází.

Ve své práci jsem se snažil zhodnotit dosavadní aplikaci evropského zatýkacího rozkazu a poukázat na jeho pozitiva i negativa. Za pozitiva lze jednoznačně označit zrychlení a zjednodušení vydávání, ale třeba i ušetření nákladů spojených právě s tímto zjednodušením a zrychlením. Mezi nedostatky EZR patří jeho nadužívání, tedy vydávání pro drobné trestné činy. Další nedostatky plynou z toho, že každý členský stát musel implementovat rámcové rozhodnutí o evropském zatýkacím rozkazu sám do svého vnitrostátního právního řádu. Ve své práci jsem poukázal na problémy z Polska, kde Ústavní soud konstatoval, že polská implementace byla protiústavní, a Irsko, kde vznikl terminologický problém s pojmem „uprchnutí“.

Lze uzavřít, že Evropský zatýkací rozkaz přispěl ke zjednodušení předávání stíhaných a odsouzených osob a je i přes některé své nedostatky účinným nástrojem spolupráce mezi členskými státy Evropské unie.

Zdroje

6.1 Publikace:

1. GUILD, Elspeth a kol. Constitutional Challenges to the European arrest Warrant. Nijmegen: Wolf Legal Publishers, 2006.
2. HEGER, Martin. The Role of national criminal law in the European Union area and alternative resolutions of criminal. Bratislava: Vydavateľství právnické fakulty Univerzity Komenského v Bratislavě, 2011.
3. JELÍNEK, Jiří a kol. Trestní právo Evropské unie. Praha: Nakladatelství Leges, 2014.
4. KAMLACH, Milan, REPÍK, Bohumil. Mezinárodní spolupráce v trestním a občanskoprávním řízení. Praha: Panorama, 1990.
5. Keijzer, N; Van Sliedregt, E. et al. The European Arrest Warrant in Practice. The Hague : T.M.C.ASSER PRESS, 2009.
6. KLOUČKOVÁ, Světlana, FENYK, Jaroslav. Mezinárodní justiční spolupráce v trestních věcech. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Linde Praha, 2005.
7. KMEC Jiří, Evropské trestní právo. Praha: C. H. Beck, 2007.
8. KUBÍČEK Miroslav, POLÁK Přemysl. Zákon o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech komentář. Praha: Wolters Kluwer, a. s., 2014.
9. SVOBODA, Pavel. Úvod do Evropského práva. 5. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013.
10. TOMÁŠEK, Michal a kol. Europeizace trestního práva. Praha: Linde Praha, 2009.
11. WOUTERS, Jan, NAERT, Frederik. Of Arrest Warrants, Terrorist Offences and Extradition Deals. An Appraisal of the EU's Main Criminal Law Measures againsts Terrorism after „11 September“. Lueven: Faculty of Law, 2004.
12. WYNGAERT, Ch. Van Den. The Political Offence Exception to Extradition. Anrverpy: Kluwert Law International, 1980.

6.2 Právní předpisy a mezinárodní smlouvy:

1. Sdělení č. 549/1992 Sb., o sjednání Evropské úmluvy o vydávání, ve znění pozdějších předpisů
2. Sdělení č. 209/1993 Sb., Smlouva mezi Českou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech, ve znění pozdějších předpisů

3. Sdělení č. 65/2014 Sb., Protokol o změně a doplnění Smlouvy mezi Českou a Slovenskou republikou o právní pomoci poskytované justičními orgány a o úpravě některých právních vztahů v občanských a trestních věcech, ve znění pozdějších předpisů
4. Směrnice Evropského parlamentu a Rady EU 2016/680 ze dne 27. 04. 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů příslušnými orgány za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestných činů nebo výkonu trestů, o volném pohybu těchto údajů a o zrušení rámcového rozhodnutí Rady 2008/977/SVV
5. Smlouva o Evropské unii a Smlouvy o fungování Evropské unie
6. Rámcové rozhodnutí Rady 2009/948/SVV ze dne 30. listopadu 2009 o předcházení kompetenčním sporům při výkonu pravomoci v trestním řízení a jejich řešení, ve znění pozdějších předpisů
7. Rámcové rozhodnutí Rady č. 2009/299/SVV, kterým se mění rámcová rozhodnutí 2002/584/SVV, 2005/214/SVV, 2006/783/SVV, 2008/909/SVV a 2008/947/SVV a kterým se posilují procesní práva osob a podporuje uplatňování zásady vzájemného uznávání rozhodnutí na rozhodnutí vydaná v soudním jednání, kterého se dotýčná osoba nezúčastnila osobně
8. Rámcové rozhodnutí Rady č. 2002/584/SVV, o evropském zatýkacím rozkazu a postupech předávání mezi členskými státy
9. Římský statut Mezinárodního trestního soudu ze dne 17. 7. 1998
10. Usnesení předsednictva ČNR č. 2/1993 SB., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součástí ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
11. Zákon č. 104/2013 Sb., Zákon o mezinárodní justiční spolupráci v trestních věcech, ve znění pozdějších předpisů
12. Zákon č. 141/1961 Sb., trestní řád, ve znění pozdějších předpisů
13. Zákon č. 2018/2003 Sb., o odpovědnosti mládeže za protiprávní činy a o soudnictví ve věcech mládeže a o změně některých zákonů, ve znění pozdějších předpisů
14. Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů.

6.3 Internetové zdroje:

1. BERTRAND, Joris. The Rule of Law in Poland and the European Arrest Warrant: A Blessing in Disguise? [online]. Oxford Human Rights Hub 19. 09. 2018 [cit. 10. 03.

- 2019]. Dostupné na <<http://ohrh.law.ox.ac.uk/the-rule-of-law-in-poland-and-the-european-arrest-warrant-a-blessing-in-disguise/>>.
2. BLITZ, James. What Brexit means for extradition for the UK [online]. Financial Times 17. 09. 2018 [cit. 10. 03. 2019]. Dostupné na <<https://www.ft.com/content/fb6225e6-b276-11e8-99ca-68cf89602132>>.
 3. CIENSKI, Jan. Poland suspended from EU judicial organization [online]. Politico 17. 09. 2018 [cit. 10. 03. 2019]. Dostupné na <<https://www.politico.eu/article/poland-rule-of-law-suspended-from-eu-judicial-organization/>>.
 4. CROFT, Jane. CPS prepares for no-deal Brexit and loss of European arrest warrant [online]. Financial Times 13. 11. 2018 [cit. 10. 03. 2019]. Dostupné na <<https://www.ft.com/content/553e4d24-e760-11e8-8a85-04b8afea6ea3>>.
 5. Česká justice v kauze Nikulin ustála politické pozadí, píše Ústavní soud [online]. Česká televize 03. 04. 2018 [cit. 05. 03. 2019]. Dostupné na <<https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2438404-ceska-justice-v-kauze-nikulin-ustala-politicke-pozadi-pise-ustavni-soud>>.
 6. Činnost národní centrály SIRENE [online]. Policie ČR, [cit. 02. 03. 2019]. Dostupné na <<https://www.policie.cz/clanek/schengensky-informacni-system.aspx>>.
 7. Efektivnější postupy vydávání osob: Evropský zatykáci rozkaz [online]. Eur-lex, 27. 9. 2015. Dostupné na <<http://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/?uri=uriserv:l33167>>.
 8. Evropský zatykáci rozkaz [online]. European-Justice, 22. 7. 2015. Dostupné na <https://e-justice.europa.eu/content_european_arrest_warrant-90-cs.do>
 9. GRULICH Aleš. Evropský zatykáci rozkaz a řízení proti uprchlému [online]. Právní prostor, 18. 4. 2014 [cit. 20. 02. 2019]. Dostupné na <<http://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/evropsky-zatykaci-rozkaz-a-rizeni-proti-uprchlemu>>.
 10. HEALY, Tim. Man fails in bid to stop Hungarian extradition [online]. Independent.ie 12. 02. 2011 [cit. 10. 03. 2019]. Dostupné na <<https://www.independent.ie/irish-news/courts/man-fails-in-bid-to-stop-hungarian-extradition-26694694.html>>.
 11. International Criminal Court, [online]. [cit. 1. 10. 2018]. Dostupné na <https://asp.icc-cpi.int/en_menus/asp/states%20parties/pages/the%20states%20parties%20to%20the%20rome%20statute.aspx>.
 12. International Criminal Court, [online]. [cit. 1. 10. 2018]. Dostupné na <<https://www.icc-cpi.int/about>>.

13. MCDONNALD, Dearbhail. Courts refuse to extradite man in child death cash [online]. Independent.ie 09. 07. 2007 [cit. 10. 03. 2019]. Dostupné na <<https://www.independent.ie/irish-news/courts-refuse-to-extradite-man-in-child-death-crash-26303389.html>>.
14. MISCHKE, Judith. European Arrest Warrant apply until Brexit date, says ECJ [online]. Politico 19. 09. 2018 [cit. 10. 03. 2019]. Dostupné na <<https://www.politico.eu/article/european-arrest-warrants-apply-until-brexit-date-says-european-court-justice/>>.
15. Přehled hlavních mnohostraných smluv o mezinárodní právní pomoci v oblasti trestních a civilních a dokumentů souvisejících [online]. Justice.cz, 12. 12. 2011 [cit. 11. 11. 2018]. Dostupné na <<http://portal.justice.cz/Justice2/ms/ms.aspx?o=23&j=33&k=5120&d=8743>>.
16. Resolution RC/Res 6 [cit. 1. 10. 2018]. Dostupné na <<https://treaties.un.org/doc/source/docs/RC-Res.6-ENG.pdf>>.
17. Ruský řidič, který o silvestrovské noci zabil turistku, zaplatil milion a zmizel [online]. Česká televize 3. 4. 2018 [cit. 10. 10. 2018]. Dostupné na <https://ct24.ceskatelevize.cz/domaci/2438524-rusky-ridic-ktery-v-praze-zabil-o-silvestrovske-noci-turistku-zaplatil-milion-a?fbclid=IwAR3Lhn92boV60GEeKqfpTLl_LXu-Y-RmVSAAYEG9BzgiXMAGLbcIRM2RILgY>.
18. Schengenský informační systém [online]. Policie ČR, [cit. 02. 03. 2019]. Dostupné na <<https://www.policie.cz/clanek/schengensky-informacni-system.aspx>>.
19. SIRENE cooperation [online]. European Commission, [cit. 02. 03. 2019]. Dostupné na <https://ec.europa.eu/home-affairs/what-we-do/policies/borders-and-visas/schengen-information-system/sirene-cooperation_en>.
20. Smlouva o Evropské unii/maastrichtská smlouva [online]. Evropský parlament, [cit. 05. 03. 2019]. Dostupné na <<http://www.europarl.europa.eu/about-parliament/cs/in-the-past/the-parliament-and-the-treaties/maastricht-treaty>>.
21. Statut Rady Evropy [online]. Ministerstvo zahraničních věcí České republiky, [cit. 05. 03. 2019]. Dostupné na <https://www.mzv.cz/jnp/cz/mzv/prilohy_zu/coe_strasbourg-content-shared-files-statut_rady_evropy.html>.
22. VIERRUCI, Luisa. The European Arrest Warrant – An Additional Tool for Prosecution ICC Crimes [online]. ACADEMIA, [cit. 2. 10. 2018]. Dostupné na

<http://www.academia.edu/1238831/European_Arrest_Warrant-An_Additional_Tool_for_Prosecuting_ICC_Crimes_The>.

23. VINTROVÁ, Anna Katerina, PUŠKÁŘ, Ivan. Extradice v mezinárodním právu veřejném [online]. Bulletin-advokacie.cz, 11. 06. 2018 [cit. 11. 11. 2018]. Dostupné na < <http://www.bulletin-advokacie.cz/aktualni-pohled-na-institut-extradice-v-kontextu-judikatury-soudniho-dvora-eu?browser=mobi>>.
24. Zpráva Pracovní skupiny Rady EU pro spolupráci v trestních věcech ze dne 09. 07. 2007, sp. zn. 10975/07, také dostupné na <<http://www.statewatch.org/news/2007/jul/eu-eaw-evaluation.pdf>>.

6.4 Judikatura:

1. Nález ústavního soudu ze dne 03. 05 2006, sp. zn. PL ÚS 66/04.
2. Nález Ústavního soudu ze dne 23. 08. 2017, sp. zn. III. ÚS 93/17.
3. Usnesení Ústavního soudu ze dne 27. 03. 2018, sp. zn. IV ÚS 530/18.
4. Rozhodnutí Trybunalu Konstytucyjny (Ústavní soud v Polské republice) ze dne 27. 04. 2005, sp. zn. P1/05.
5. Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 25. 09. 2015, A., sp. zn. C-463/15.
6. Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 05. 04. 2016, Aranyiossi a Căldăraru, sp. zn. C-404/15.
7. Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 16. 07. 2015, Lanigan, sp. zn. C-237/15.
8. Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 10. 11. 2016, Kovalkovas, sp. zn. C-447/16.
9. Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 25. 07. 2018, LM., sp. zn. C-216/18.
10. Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 10. 11. 2016, Poltorak, sp. zn. C-452/16.
11. Rozsudek Soudního dvora Evropské unie ze dne 11. 02. 2003, Gözütok a Brügge, sp. zn. C-187/01.